

Dopady zavedení bankovních regulací na bankovní trh v České republice

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Ing. Petr Toman, Ph.D.

Bc. Aneta Havlíčková

Brno 2017

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Petru Tomanovi, Ph.D. za odborné vedení, podnětné rady a připomínky poskytnuté při zpracování této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Dopady zavedení bankovních regulací na bankovní trh v České republice** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 4. ledna 2017

Abstract

Havlíčková, A. Impacts of banking regulation implementation on banking market in the Czech Republic. Diploma thesis. Brno: Mendel University, 2017.

The diploma thesis evaluates the impact of the regulatory measures implementation in the banking sector which were adopted at European Union level on the Czech banking market. Attention is paid to the introduction of risk-weighted contributions to funds within the Czech Guarantee System, the Deposit Insurance Fund a Resolution Fund. The diploma thesis answers the research question whether the implemented regulatory measures have a uniform impact on the institutions operating in the banking market.

Keywords

Regulation of the banking sector, banking union, risk-weighted contributions, Resolution Fund, Deposit Insurance Fund.

Abstrakt

Havlíčková, A. Dopady zavedení bankovních regulací na bankovní trh v České republice. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Diplomová práce vyhodnocuje dopady implementace regulatorních opatření v oblasti bankovníctví přijatých na úrovni Evropské unie na český bankovní trh. Pozornost je věnována především zavedení rizikově vážených příspěvků do fondů v rámci Garančního systému finančního trhu, Fondu pojištění vkladů a Fondu pro řešení krize. Diplomová práce zodpovídá výzkumnou otázku, zda mají přijímaná regulatorní opatření rovnoměrný dopad na instituce působící na bankovním trhu.

Klíčová slova

Regulace bankovního sektoru, bankovní unie, rizikově vážené příspěvky, Fond pro řešení krize, Fond pojištění vkladů.

Obsah

1	Úvod a cíl práce	13
1.1	Úvod.....	13
1.2	Cíl práce.....	14
2	Metodika	15
3	Zdůvodnění potřeby současné regulace bankovního sektoru v EU	17
4	Regulatorní požadavky na odvětví bankovníctví v EU	19
4.1	Jednotný soubor pravidel.....	20
4.2	Jednotný mechanismus dohledu	23
4.2.1	Ustavení Evropského systému finančního dohledu.....	23
4.2.2	Jednotný mechanismus dohledu (SSM).....	26
4.3	Jednotný mechanismus pro řešení krizí.....	28
4.4	Systém pojištění vkladů	33
4.5	Dopad regulatorních opatření na nečlenské země bankovní unie a výhody a nevýhody účasti v bankovní unii	35
5	Garanční systém finančního trhu v České republice	39
5.1	Fond pro řešení krize.....	40
5.2	Fond pojištění vkladů	43
6	Komparace metodiky stanovení příspěvků do FPV podle současné a předešlé úpravy	46
6.1	Obecné zásady pro výpočet příspěvků do Fondu pojištění vkladů.....	46
6.2	Aplikace nové metodiky výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů v českých podmínkách.....	48
6.2.1	Roční cílová výše příspěvků a Roční sazba příspěvků.....	48
6.2.2	Indikátory rizika a výpočet Individuálního rizikového skóre instituce.....	49
6.2.3	Celkové rizikové skóre a Celková riziková váha instituce.....	54
6.2.4	Neupravené a upravené rizikově vážené příspěvky institucí.....	55
6.3	Předchozí metodika výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů.....	56

7	Dopad kapitálových požadavků na rentabilitu českých bank	59
8	Diskuze: Vyhodnocení dopadů analyzovaných bankovních regulací na bankovní trh v ČR	61
8.1	Dopady zavedení rizikově vážených příspěvků do Fondu pojištění vkladů a Fondu pro řešení krize na české banky	61
8.2	Dopady udržování kapitálové přiměřenosti na rentabilitu českých bank	62
9	Závěr	64
10	Literatura	68
A	Vzorce a postupy pro stanovení Individuálního rizikového skóre	75

Seznam obrázků

Obr. 1	Procesní schéma regulace evropského bankovního odvětví Zdroj: zpracováno na základě Evropská komise (2015)	19
Obr. 2	Schéma pilířů bankovní unie Zdroj: zpracováno na základě Evropská komise (2015)	20
Obr. 3	Schéma požadavků na kapitálové rezervy bank Zdroj: zpracováno na základě Tomšík (2015)	22
Obr. 4	Schéma průběhu krize a možností jejího řešení Zdroj: Urban (2015)	30
Obr. 5	Schéma dostupných zdrojů ve Fondu pro řešení krize během přechodného období Zdroj: Evropská rada (2016 a))	32
Obr. 6	Organizační schéma Garančního systému finančního trhu Zdroj: upraveno na základě GSFT (2016)	39

Seznam tabulek

Tab. 1	Přehled ukazatelů determinujících rizikový profil instituce	43
Tab. 2	Přehled skupin indikátorů rizika pro stanovení Individuálního rizikového skóre	49
Tab. 3	Indikátory a jejich váhy a meze pro výpočet individuálního rizikového skóre	51
Tab. 4	Přehled údajů potřebných pro výpočet indikátorů rizika u ČSOB a Air Bank	53
Tab. 5	Hodnoty ukazatelů a výše individuálního rizikového skóre u ČSOB a Air Bank	53
Tab. 6	Celkové rizikové skóre a Celková riziková váha ČSOB a Air Bank	55
Tab. 7	Neupravený (URBC_i) a upravený (C_i) rizikově vážený příspěvek ČSOB a Air Bank	56
Tab. 8	Srovnání příspěvků do Fondu pojištění vkladů podle současné a předchozí metodiky u ČSOB a Air Bank	57
Tab. 9	Výše rizikově vážených aktiv a celkového kapitálového požadavku u ČSOB a Air Bank	59
Tab. 10	Výše ušlého výnosu vyplývající z kapitálové přiměřenosti u ČSOB a Air Bank	60

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Bankovní krize z roku 2008 je považována za spouštěcí mechanismus změny ve způsobu regulace a dohledu na úrovni Evropské unie nad bankami a finančními trhy obecně. Tendence zpřísnit a centralizovat dohled nad finančními institucemi se však objevovaly již před finanční krizí v roce 2008. Byla přijata různá regulatorní opatření, která se v kontextu finanční krize ukázala být zcela neadekvátní vzhledem k prevenci případných budoucích krizí v prostředí, ve kterém se stále více prohlubuje míra internacionalizace. V rámci opatření navržených po zkušenostech s finanční krizí je patrná snaha o preventivní působení tak s cílem zabránit vzniku potenciálních finančních krizí. A pokud se nepodaří zabránit vzniku případné krize, podniknout efektivní a rychlé kroky, aby její následky byly co nejmenší.

V reakci na finanční a dluhovou krizi eurozóny přišla v roce 2012 Evropská komise s návrhem regulatorních opatření tzv. bankovní unie prostřednictvím dokumentu nazvaného Plán ustavení bankovní unie (konkrétně se jednalo o Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě EU z 12. září 2012). Na zavedení bankovní unie existují různé názory, pozitivního i negativního rázu. De Grauwe (2014) považuje zavedení bankovní unie jako součást politiky malých kroků směrem ke snížení zranitelnosti eurozóny, jež vyvstává z důvodu nekompletnosti eurozóny coby měnové unie. Umožňuje totiž, aby náklady na rekapitalizaci bank již neznamenaly nadměrnou zátěž veřejných rozpočtů jedné země, jelikož se tyto náklady rozloží na všechny členské země bankovní unie. Aby však mohla být zranitelnost eurozóny coby měnové unie zcela eliminována, je zapotřebí transferu podílu národní suverenity na nadnárodní úroveň do kompetence některé z evropských institucí, tedy kroky směrem k politické unii. (De Grauwe, 2014)

Ačkoliv byly první kroky pro vytvoření bankovní unie podniknuty v roce 2012, dosud není plně implementována. V současné době je bankovní unie tvořena třemi pilíři a souborem legislativních norem, které tvoří její podloží. Těmito pilíři jsou Jednotný mechanismus dohledu, Jednotný mechanismus pro řešení krize a Evropský systém pojištění vkladů.

Struktura práce je následující – nejprve jsou vymezeny důvody pro vytvoření bankovní unie a jednotlivé pilíře bankovní unie včetně legislativních opatření tvořících její základ. Následně je v druhé části práce rozebrán způsob implementace opatření bankovní unie v podmínkách České republiky jako země, jež se přímo bankovní unie neúčastní, a nakonec jsou identifikovány dopady opatření bankovní unie vztahujících se na Českou republiku na český bankovní trh.

1.2 Cíl práce

Cílem této práce je identifikovat dopady regulatorních opatření na úrovni Evropské unie v oblasti bankovního trhu v České republice. Tohoto cíle je dosaženo prostřednictvím několika dílčích cílů.

Nejprve jsou analyzována regulatorní opatření pod souhrnným názvem bankovní unie, kterým se tato práce věnuje, a to jak na evropské úrovni, tak v českých podmínkách. Následně je na základě zjištění z předešlé analýzy provedena komparace příspěvků českých bank do Fondu pojištění vkladů podle nové metodiky jejich stanovení s předchozím způsobem výpočtu těchto příspěvků. Poté je kvantifikován dopad požadavku udržování kapitálové přiměřenosti na rentabilitu českých bank. Na základě těchto tří dílčích cílů je provedena identifikace dopadů regulatorních opatření bankovní unie na český bankovní trh.

Výzkumnou otázkou, kterou by tato práce měla zodpovědět, je, zda analyzovaná regulatorní opatření v rámci bankovní unie budou mít rovnoměrný dopad na všechny subjekty českého bankovního trhu.

2 Metodika

V rámci dosažení hlavního cíle práce, tedy identifikace dopadů přijímané evropské regulace na české banky, jsou použity následující stěžejní dokumenty a metodické postupy.

Stěžejní dokumenty legislativního i jiného rázu na evropské úrovni, ze kterých tato práce vychází, jsou shrnuty v následujících bodech.

- *Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě EU z 12. září 2012: Plán ustavení bankovní unie*, jež je stěžejním dokumentem souboru regulatorních opatření bankovní unie.
- *Larosièrova zpráva*, představující základní kámen pro další vývoj regulatorních opatření na úrovni Evropské unie.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky* (směrnice CRD IV).
- *Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky* (nařízení CRR).
- *Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2014/59/EU, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků* (BRRD), jež vytváří jednotné postupy v oblasti řešení krizí bankovních institucí.
- *Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2014/49/EU, o systémech pojištění vkladů* (DGS).
- Směrnici DGS provádějí *Obecné pokyny* Evropského orgánu pro bankovníctví k metodám výpočtu příspěvků do systémů pojištění vkladů. Jsou zde uveřejněny metody, pomocí kterých se mohou stanovovat rizikově vážené příspěvky do Fondu pojištění vkladů.

Jelikož se tato práce zaměřuje dopady regulace na české banky, jsou analyzovány i legislativní předpisy na úrovni České republiky. Jmenovitě jde především o *zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu*, jež transponuje opatření daná směrnicí BRRD. Dále se jedná o *zákon č. 21/1992 Sb., o bankách*, jež byl novelizován a upravuje přispívání do Fondu pro řešení krizí a Fondu pojištění vkladů.

V první části práce je použita především **metoda analýzy a deskripce** odborných článků, příslušných zákonů, vyhlášek, směrnic, pokynů a jiných legislativních opatření. Ty nejdůležitější z nich jsou uvedeny v předešlém výčtu.

V druhé části práce je provedena **komparativní analýza** sekundárních dat získaných z čtvrtletně překládaných výkazů bankovních institucí České národní bance na základě *vyhlášky 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry*. Jako doplňkový zdroj dat pak

slouží sekundární data získaná z výročních zpráv analyzovaných bank k 31. 12. 2015 a údaje České národní banky o českých bankách v databázi ARAD.

Takto získaná data jsou aplikována podle nové metodiky stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů, kterou na základě Obecných pokynů orgánu EBA adaptovala v českých podmínkách Česká národní banka ve svých pokynech zveřejněných ve věstníku 25. ledna 2016. Metodika výpočtu příspěvků a postup při jejich výpočtu jsou nastíněny v aplikační části práce, konkrétně se jedná o kapitolu 6, respektive vzorce pro výpočet Individuálního rizikového skóre (IRS) a postup pro stanovení příslušných indikátorů pro výpočet IRS jsou uvedeny v příloze A. Při stanovování příspěvků do Fondu pojištění vkladů bylo rovněž postupováno v souladu s:

- Obecnými pokyny k uveřejňování údajů o zatížených a nezatížených aktivech vydaných orgánem EBA;
- Nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/62 ze dne 10. října 2014, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, pokud jde o pákový poměr;
- Nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/61 ze dne 10. října 2014, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, pokud jde o požadavek na úvěrové instituce týkající se krytí likvidity a
- nařízením 575/2013 (nařízení CRR).

Tato komparativní analýza slouží pro zodpovězení výzkumné otázky, zda zavedená regulatorní opatření budou mít rovnoměrný dopad na všechny banky na českém bankovním trhu.

Ve druhé části práce je také kvantifikován dopad kapitálových požadavků na rentabilitu kapitálu. Sekundární data pro výpočet jsou převzata z výročních zpráv bank analyzovaných i v rámci příspěvků do Fondu pojištění vkladů a údajů České národní banky o vývoji mezibankovní sazby PRIBOR a výnosu desetiletých státních dluhopisů. Vzorec, pomocí kterého byl vypočten ušlý výnos z kapitálu, je následující:

$$\text{ušlý výnos} = \text{kapitálový požadavek} \times \text{úroková sazba } p.a.$$

V rámci diskuze, poté, co je nová metodika komparována s předešlým způsobem výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů a po kvantifikaci ušlých výnosů z kapitálu, jsou na základě **syntézy** získaných informací identifikovány dopady analyzovaných regulatorních opatření na české banky.

3 Zdůvodnění potřeby současné regulace bankovního sektoru v EU

Tato práce analyzuje významné bankovní regulace současné doby na úrovni Evropské unie. Soubor těchto regulačních opatření, na které je tato práce zaměřena, je známý pod názvem bankovní unie. Projekt tzv. bankovní unie tvoří čtyři hlavní oblasti. Spadá sem jednotný regulační rámec, který tvoří podloží pro jednotný mechanismus dohledu (SSM), jednotný mechanismus pro řešení krizí bank (SRM) a harmonizaci evropského systému pojištění vkladů (EDIS). Cílem této kapitoly je nastínit skutečnosti, které zapříčinily vznik regulačních opatření v rámci tzv. bankovní unie, respektive vymezit problémy, které by její opatření měla eliminovat či zmírňovat.

S rostoucím významem internacionalizace v odvětví bankovníctví a zvyšující se intenzitou přeshraničních toků vyvstala potřeba adekvátní regulace. Vysoká liberalizace finančních trhů a jejich regulace na národní úrovni se ukázala být problémem. (Dědek, 2016)

Podle Schoenmakera (2011) není možné dosáhnout finanční stability a zachování přeshraniční úrovně bankovníctví při současném provádění finančních politik na národní úrovni. Kombinace přeshraničního bankovníctví a národního dohledu a odpovědnosti za záchranu bank vede ke koordinačnímu selhání mezi jednotlivými národními autoritami, které kladou národní zájmy na první místo, což ohrožuje finanční stabilitu.

Byla schválena přísnější pravidla aplikovatelná na jednotlivé banky v podobě regulačního režimu Basel III, avšak v kontextu krize se ukázalo, že koordinovaný dohled a regulace jednotlivých bank není dostačující pro zajištění stability bankovního systému jako celku. Ačkoliv tedy byla snaha o přijímání opatření na řešení problémů, narážela na protichůdné zájmy dohledových orgánů v jednotlivých zemích a rovněž na jejich rozdílné pravomoci v rámci krizového řízení. (Dědek, 2016) Finanční krize pak prokázala, že pro takovou úroveň přeshraničních operací v rámci bankovního sektoru je nezbytné regulaci koordinovat a řídit na evropské úrovni. (Bremus, Lambert, 2014)

Bankovní unie řeší problém koordinačního selhání, které nastává v případě odpovědnosti za dohled a regulace na národní úrovni, prostřednictvím implementace nadnárodních politik. (Schoenmaker, 2015)

Schoenmaker (2015) dále uvádí, že ačkoli se o výše popsaném problému internacionalizace bankovníctví hovořilo již před krizí, konečné rozhodnutí vytvořit a přejít k regulačnímu režimu bankovní unie bylo poměrně náhlé. Urgentní potřeba bankovní unie se naplno projevila až v kontextu krize eurozóny v roce 2012. Zmiňuje, že jednou z příčin vzniku projektu bankovní unie byla vzájemná vazba mezi solventností zemí eurozóny a solventností bank v zemi.

Nebezpečí této vazby tkví v tom, že problémy bankovního sektoru ovlivňují trhy s vládními dluhopisy. Na finančních trzích rostou obavy, že v případě sanace bank z veřejných rozpočtů se zvýší zadluženost vlády a ta pak nebude schopna do-

stát svým závazkům z titulu splatnosti vládních dluhopisů. Naopak v případě krize veřejných financí může být ohrožen bankovní sektor i reálná ekonomika. Jelikož jsou to banky, kdo drží podstatnou část vládních dluhopisů, mohou se dostat do finančních ztrát a také pak omezit ochotu dále půjčovat. Současně může dojít k ochromení peněžních trhů, kdy v předtuše vládní dluhové krize investoři přemísťují svůj kapitál na jiné trhy, což má na banky rovněž negativní dopad. (Dědek, 2016)

Podle Goodharta a Schoenmakera (2009) vazba mezi solventností země a solventností bank v zemi představuje problém především pro země eurozóny, kde centrální banky nemohou emitovat peněžní prostředky a nakupovat bezlimitní množství vládních dluhopisů. Aby tento problém mohl být vyřešen, bylo nutné přenechat odpovědnost za záchranu bank rovněž instituci na úrovni eurozóny. Jestliže je však záchrana bank přenesena na tuto úroveň, zároveň s ní musí být přesunuty i dohledové pravomoci, aby se co nejvíce zabránilo případům, kdy bude nutné k záchraně banky přistoupit.

Podle Evropské rady (2016) by měla opatření v rámci bankovní unie bankám zajistit silné postavení na trhu a schopnost ustát případnou budoucí finanční krizi. Zároveň by také měla předcházet situacím, kdy by pro záchranu banky, která je v úpadku, případně jí úpadek hrozí, byly použity prostředky daňových poplatníků.

Ze Sdělení Evropské komise (2015) nazvaném „Dokončení bankovní unie“ vyplývá, že tato regulatorní opatření jsou vytvářena v rámci plánu na prohloubení hospodářské a měnové unie (HMU), kde je bankovní unie nezbytným prvkem pro efektivní jednotnou měnovou politiku a lépe diverzifikovaná rizika mezi členskými státy. Předpokladem je, že při větším sdílení rizik a samozřejmě zároveň jejich snižování dojde k obnově a posilování důvěry v bankovní sektor.

Obecně lze tedy říci, že by bankovní unie měla sloužit pro lepší vyvážení národních zájmů se zájmem na upevnění finanční stability eurozóny, respektive Evropské unie jako celku. (Dědek, 2016)

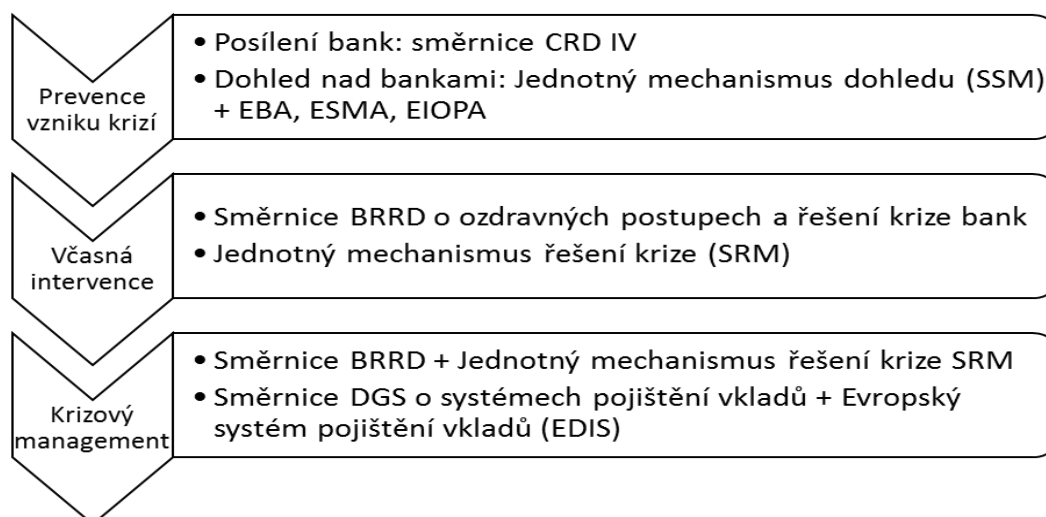
Závěr kapitoly

Cílem této kapitoly bylo identifikovat, z jakého důvodu byl zapotřebí vznik regulatorních opatření v rámci tzv. bankovní unie. Bylo zjištěno, že potřeba bankovní unie vznikla již před příchodem finanční krize, jelikož s postupující internacionalizací odvětví bankovníctví byl dosavadní systém regulace a dohledu nevyhovující a nedostatečný. V kontextu finanční krize se však snahy o vytvoření adekvátní regulace urychlily. Finanční krize poukázala na postupující fragmentaci trhů, jelikož byl dohled i regulace v kompetenci národních dohledových autorit, a také propojenost mezi solventností státu a jednotlivých bank v bankovním systému země. Vzniklá opatření na tyto problémy reagují s cílem je eliminovat či alespoň snížit, a tak přispívat k obnově a posilování důvěry ve finanční systém. Bankovní unie je také nezbytnou součástí plánu na prohloubení hospodářské a měnové unie.

4 Regulatorní požadavky na odvětví bankovníctví v EU

V rámci této kapitoly je provedena analýza současných regulatorních požadavků kladených na bankovní odvětví se zaměřením na regulaci na úrovni Eurozóny, resp. Evropské unie. Jak již bylo vymezeno v úvodu, tato práce se soustředí především na jednotný soubor pravidel, jednotný mechanismus dohledu (SSM), jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí (SRM) a systém EDIS, tedy harmonizaci evropského systému pojištění vkladů. Cílem této kapitoly není popisovat vývoj, v jakém tato opatření a za jakých okolností vznikala, ale seznámit s aktuálním stavem těchto regulatorních opatření, případně nastínit budoucí záměry evropských orgánů v této oblasti.

V rámci úvodu byly vymezeny příčiny a cíle, s jakými byly a jsou tato regulatorní opatření tvořena. Následující obrázek 3.1 v souhrnu ukazuje, jak příslušné orgány EU očekávají, že tato regulace bude fungovat v normálním režimu a jak se bude postupovat v případě, že by nastala krizová situace.



Obr. 1 Procesní schéma regulace evropského bankovního odvětví

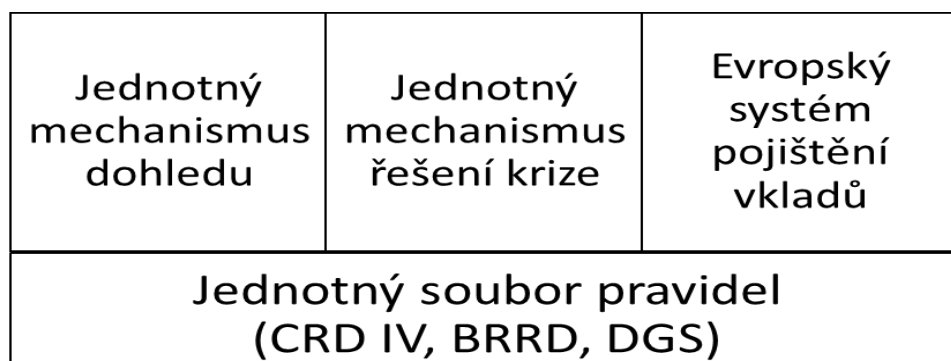
Zdroj: zpracováno na základě Evropská komise (2015)

Evropská komise (2015 a)) ve svém materiálu *Banking Union: Restoring financial stability in the Eurozone* uvádí, že v rámci poučení se z nedávné krize je na prvním místě snaha o snížení rizik v bankách, tedy to, aby se co možná nejvíce předešlo vypuknutí další krize. Jedním z prvků, který tomu má napomoci, je směrnice o kapitálových požadavcích (CRD IV), dále jednotný dohled nad bankami (SSM), který vykonává Evropská centrální banka a další orgány dohledu: Evropský orgán pro bankovníctví (EBA), Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) a Evropský orgán pro cenné papíry (ESMA).

Pokud přece jen nastane situace, ve které banka čelí problémům, mohou se dohledové orgány zapojit do řešení problémů včasnou intervencí k odvrácení dalších škod či přenosu problémů na ostatní banky. Sem pak spadá směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank (BRRD) a jednotný systém pro řešení problémů bank (SRM).

Nastane-li nejhorší situace a krize vypukne, existují opatření, která by měla krizi vyřešit co nejefektivněji. Do této skupiny lze zařadit opatření včasné intervence, která jsou zmíněna výše, a rovněž směrnici o systémech pojištění vkladů (DGS) a evropský systém pojištění vkladů (EDIS). Systém EDIS, který je v současnosti ve fázi návrhu, by navíc měl zvýšit odolnost bankovního sektoru v rámci EU vůči budoucím finančním krizím, a to prostřednictvím snížení zranitelnosti národních systémů pojištění vkladů vůči rozsáhlým lokálním šokům. Rovněž omezí vazby mezi bankami a veřejnými rozpočty, které již byly popsány výše.

Pro lepší představu o samotných pilířích tzv. bankovní unie viz obrázek 3.2. Jednotný regulační systém stanoví pravidla, která zajistí lepší kapitalizaci bank a lépe kontrolovatelná rizika v bance. Jednotný mechanismus dohledu, v rámci kterého Evropská centrální banka provádí dohled na zhruba 130 systémovými bankami v eurozóně, zajistí dodržování těchto pravidel při spolupráci s národními autoritami. Pokud předchozí pilíře selžou, nastupuje Jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí, v rámci kterého může být bance v selhání poskytnuta finanční pomoc. A konečně poslední pilíř Jednotný systém pojištění vkladů pak poskytuje pevnější a jednotnější stupeň pojistné ochrany vkladů pro všechny retailové vkladatele v zemích bankovní unie. (Evropská komise, 2015 a)) Podrobnější informace o jednotlivých pilířích bankovní unie jsou uvedeny v následujících subkapitolách.



Obr. 2 Schéma pilířů bankovní unie
Zdroj: zpracováno na základě Evropská komise (2015)

4.1 Jednotný soubor pravidel

Jednotný soubor pravidel představuje základní stavební kámen bankovní unie. Je tvořený právními akty, které jsou závazné pro všechny finanční instituce v Evropské unii. Tvoří ho:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky neboli směrnice CRD IV, CRD IV je platná od 17. července 2013. Členské státy musely tuto směrnici implementovat do národního práva do konce roku 2013, vstoupila v účinnost 1. ledna 2014.
- nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky neboli nařízení CRR, CRR je platné od 28. června 2013. Jelikož je přímo účinným předpisem, většina ustanovení vstoupila v účinnost automaticky 1. ledna 2014, zbylé části pak od 1. ledna 2015 či 2016.
- upravená směrnice o systémech pojištění vkladů (DGS), která zajišťuje lepší ochranu vkladatelů a
- směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank (BRRD) upravující prevenci a řízení úpadků bank. (Evropská rada, 2016)

CRD IV a CRR se především týkají kapitálových požadavků na banky a jsou součástí standardu Basel III. Stanovují vyšší požadavky na kvalitu kapitálu s důrazem na vlastní kapitál, lepší pokrytí rizik a vnitřní řízení. Zpřísnění regulace má za cíl stabilnější bankovní sektor, lepší schopnost absorbovat finanční a ekonomické tlaky a také snižovat riziko jejich šíření z finanční oblasti do reálné ekonomiky. (Červenková, 2012) Basel III tak reaguje na nedostatky předchozí regulace Basel II a zohledňuje krizový vývoj. Posílení schopnosti absorpce ztrát má být docíleno prostřednictvím nových kapitálových rezerv – bezpečnostní, proticyklické a rezervy ke krytí systémového rizika. Následující schéma (obr. 3) vykresluje požadavky na banky týkající se držení kapitálových rezerv.

Banky jsou povinny držet takový objem kapitálu, se kterým budou schopny krýt neočekávané ztráty a v případě krize si zachovat solventnost. Celkový kapitálový požadavek činí 8 % rizikově vážených aktiv (RWA), přičemž nejkvalitnější kapitál (kmenový kapitál tier 1) musí banky držet ve výši 4,5 % RWA. (Evropská rada, 2016)

Kromě toho může dohledový orgán na základě CRD IV/CRR ještě stanovit výše uvedené 3 typy kapitálových rezerv. Povinnost držet bezpečnostní rezervu ve výši 2,5 % kmenového kapitálu Tier1 (CET1) platí pro všechny banky v ČR již od července 2014.

Česká národní banka rovněž využila možnosti pro stanovení požadavku na rezervu ke krytí systémového rizika. Do kategorie systémově významných institucí jsou zahrnuty Česká spořitelna (s výší rezervy 3 %), Československá obchodní banka (s rezervou rovněž 3 %), Komerční banka (s rezervou ve výši 2,5 %) a UniCredit Bank (1 %). K posílení odolnosti systémově významné instituce existuje další možné opatření, a to identifikace instituce jako O-SII. Bance nebo bankovní skupině takto identifikované může orgán dohledu nařídít držení dodatečné rezervy až ve výši 2 % celkové expozice. Česká národní banka jako O-SII identifikovala

Českou spořitelnu, ČSOB, Komerční banku, UniCredit Group, PPF, J&T a Raiffeisenbank.

17	proticyklická rezerva (CET1)	2,5% (lze i více)	rezervy	
16				
15				
14	SRB rezerva (CET1)	3% (lze i více)		
13				
12				
11	bezpečnostní rezerva (CET1)	2,5%		
10				
9	pilíř 2	x%		minimum
8				
7	minimum (alespoň T2)	2%	minimum	
6				
5	minimum (alespoň vedlejší T1)	1,50%		
4				
3	minimum (CET 1)	4,50%		
2				
1				
0				

Obr. 3 Schéma požadavků na kapitálové rezervy bank
Zdroj: zpracováno na základě Tomšík (2015)

Potřebnost držby proticyklické kapitálové rezervy je Českou národní bankou stanovována čtvrtletně podle aktuálního vývoje na trhu od srpna 2014. Více než rok byla tato rezerva na nulové úrovni, v prosinci 2015 ČNB poprvé určila povinnost držet proticyklickou kapitálovou rezervu ve výši 0,5 % z expozic v ČR. Zohledněn tak byl posun do fáze ekonomického cyklu, kdy rostou poskytované úvěry domácnostem a podnikům, zvyšuje se tedy zadlužení v ekonomice a roste riziko spirály mezi růstem cen nemovitostí a růstem hypotečních úvěrů k financování těchto nemovitostí. (Tomšík, 2016)

Kromě výše uvedených kapitálových rezerv existují ještě dva koncepty – TLAC (Total Loss-Absorbency Capacity) a MREL (Minimum Required Eligible Liabilities). Tyto koncepty dále navyšují kapitálové požadavky a zajišťují dostatek kapitálu a „skorokapitálu“ (způsobilých pasiv, které jsou schopny absorbovat ztráty) k absorpci ztrát a rekapitalizaci při rezoluci. Vzhledem k tomu, že koncept TLAC je platný pouze pro globálně významné banky, na české banky nebude mít přímý dopad. Oba koncepty sice byly původně určeny pouze systémově vysoce významné instituce, ale MREL je aplikovaný rovněž i na systémově méně významné banky v

EU. MREL se skládá ze dvou složek – ze složky pro absorpci ztrát a složky pro rekapitalizaci instituce. První ze složek má mít hodnotou stejnou či dokonce vyšší než celkový kapitálový požadavek na tuto banku, což může podle Tomšíka (2015 a)) představovat MREL až ve výši 30 % rizikově vážených aktiv. To platí pouze pro větší instituce, u menších bank, u kterých se předpokládá, že by v případě selhání ukončily svou činnost, MREL nemusí znamenat další zátěž. Pro instituce O-SII platí, že výše jejich MREL nesmí být nižší než 8 % celkových pasiv.

Mimo kapitálových požadavků jsou rovněž stanovena pravidla pro likviditu. Banky musí držet dostatečný objem kvalitních likvidních aktiv po dobu 30 dní v případě čistého odlivu likvidity za stresových podmínek. Pro tento účel je zřízen ukazatel krytí likvidity (LCR), který poměruje nezatížená vysoce kvalitní aktiva vůči čistému odtoku peněz během 30denního stresového období. (Evropská rada, 2016) Ukazatel LCR bude postupně implementován prostřednictvím každoročního navyšování po 10 % na 100 % od 1. 1. 2018. Nyní, v roce 2016, je Českou národní bankou stanoven ve výši 70 %, od 1. 1. 2017 bude tento požadavek již 80 %. (Česká národní banka, 2015) Mimo LCR byl prostřednictvím CRR zaveden i ukazatel stabilního financování (NSFR) představující požadavek na omezení nadměrného nesouladu splatnosti v bilanci z důvodu nestabilních zdrojů financování s krátkou splatností do 1 roku.

Basel III zavádí i pákový poměr, který by měl pomoci zamezit nadměrnému růstu bilance. Minimální pákový poměr je nastaven na 3 % kapitálu vůči celkovým aktivům bank. Aktiva banky by neměla být vyšší než 33násobek kmenového kapitálu Tier1. Implementace tohoto opatření by měla probíhat až od 1. 1. 2018. Tomšík (2015) uvádí, že jsou vedeny diskuze o adekvátnosti 3% limitu, jelikož pro systémové banky v případě nenulové proticyklické rezervy a při požadavku na dodatečné rezervy v rámci O-SII by tento limit nemusel být dostačující.

4.2 Jednotný mechanismus dohledu

4.2.1 Ustavení Evropského systému finančního dohledu

Tato subkapitola se věnuje bankovnímu dohledu v Evropské unii. Nejprve by však měly být vysvětleny příčiny centralizace dohledu na unijní úrovni. Před současnou úpravou byl dohled na bankami plně v kompetenci národních orgánů dohledu, což někteří ekonomové, mezi nimi i De Grauwe (2014) považovali za poměrně nestandardní a problematické vzhledem k tomu, že odpovědnost za monetární politiku již byla svěřena evropské instituci, Evropské centrální bance. Dokud byl bankovní trh značně segmentovaný, byl stávající systém distribuce dohledových a regulatorních pravomocí udržitelný. To se však změnilo, působnost bankovních skupin v Evropě je vysoce mezinárodní. Problém byl v tom, že zatímco dohled například nad bankami ve francouzské bankovní skupině byl svěřen francouzskému dohledovému orgánu, některé francouzské banky působily i v jiných zemích, například v Německu, a německá Bundesbank odpovídala za to, že německý bankovní trh bude finančně stabilní. K tomu, aby mohla včas detekovat blížící se problémy

v bankovním sektoru, potřebovala adekvátní data. Podstatnou část z nich ale držel francouzský orgán dohledu, který by tyto informace měl německé Bundesbank poskytnout. Podle De Grauwe (2014) se však často stávalo, že k tomu docházelo s časovým zpožděním či vůbec kvůli obavám z možného rozšíření informací o stavu banky a následnému runu na banku. Dále konstatuje, že předešlý systém dohledu v eurozóně selhal a toto selhání přispělo k vypuknutí bankovní krize v roce 2008.

Aby k takovým situacím již nedocházelo, pověřil předseda Evropské komise José Barroso v říjnu 2008 expertní skupinu vedenou Jacquesem de Larosièrem. Tato skupina měla formulovat doporučení, jakým způsobem mají být posíleny požadavky na efektivnější, jednotnější a udržitelnější bankovní dohled tak, aby byla opět obnovena důvěra ve finanční systém. (Evropská komise, 2012)

Ze Zprávy o finančním dohledu v EU (2009) vyplývá, že k bankovní krizi mohly přispět následující skutečnosti: nedostatečný dohled na finančním sektorem na makroekonomické úrovni, neadekvátní systém včasného varování před potenciálními krizemi a také neadekvátní spolupráce orgánu dohledu v jednotlivých zemích a také výborů na úrovni EU. Také byly identifikovány rozdíly v pravomocích národních orgánů dohledu. Larosièrova zpráva obsahuje 31 doporučení, mezi nimiž je zřízení decentralizované sítě finančního dohledu v Evropské unii zaštitěný Evropským systémem finančního dohledu (ESFS) na mikroekonomické úrovni a zřízení Evropského výboru pro systémová rizika ESRB na úrovni makroekonomické.

V rámci ESFS fungují vnitrostátní orgány dohledu spolu s evropskými orgány dohledu, které vznikly v průběhu let 2010 a 2011. Tyto instituce dohlíží nad finančními institucemi v Evropské unii. Vydávají standardy a metodiky závazné pro celou EU a zajišťují jednotnou aplikaci přijímaných pravidel, případně vynášejí rozsudky v názorových rozdílech mezi národními regulátory. Těmito dohledovými orgány jsou:

- Evropský orgán pro bankovníctví (EBA),
- Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA),
- Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA). (Dědek, 2016)

Mikroobezřetnostní dohled na evropské úrovni je tedy zajišťován těmito třemi dohledovými orgány spolu národními regulátory na úrovni jednotlivých zemí.

Evropský orgán pro bankovníctví

EBA byl zřízen nařízením č. 1093/2010 a mimo sektor bankovníctví jedná též v oblastech činnosti úvěrových institucí, finančních konglomerátů, investičních podniků, platebních institucí a institucí elektronických peněz. Jeho posláním zajištění efektivní a harmonizované úrovně obezřetnostní regulace a dohledu v sektoru bankovníctví. Vytváří závazné technické normy a obecné pokyny, významnou roli také hraje při sblížování postupů dohledu tak, aby rovněž i přijímaná pravidla byla uplatňována harmonizovaným způsobem. Vyšetřuje také případy, kdy byly právní předpisy EU vnitrostátními orgány uplatňovány nedostatečným způsobem a zprostředkovává spory mezi národními orgány dohledu. V neposlední řadě je také porad-

ním orgánem Evropského parlamentu, Rady a Evropské komise. (Evropský orgán pro bankovníctví, 2016)

Evropský orgán pro bankovníctví je navenek zastupován předsedou Andreem Enriem. Každodenní provozní činnost a přípravu zasedání zajišťuje výkonný ředitel a v rámci EBA fungují dva správní orgány – rada orgánů dohledu, hlavní rozhodovací orgán, a správní rada zajišťující plnění poslání orgány a provádění přidělených úkolů. Orgán rovněž spolupracuje s řadou dalších orgánů v rámci ESFS i navenek. (Evropský orgán pro bankovníctví, 2016 a))

Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění

EIOPA zřízený nařízením 1094/2010 působí v oblasti činností pojišťoven, zajišťoven, finančních konglomerátů, institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění a zprostředkovatelů pojištění. Má obdobné cíle jako EBA – zajištění efektivní a konzistentní regulace a dohledu finančních institucí a větší harmonizaci v pravidlech a jejich aplikaci finančními institucemi napříč trhy a zeměmi Evropské unie. Také usiluje o posílení dohledu nad nadnárodními skupinami a působí jako poradní orgán institucí Evropské unie. Rovněž úkoly, které provádí, jsou obdobné těm, které jsou již zmíněny u EBA. EIOPA zmiňuje podporu stability finančního systému, transparentnost trhů a finančních produktů, monitorování a identifikace trendů a potenciálních rizik na mikrobezpečnostní úrovni. To vše s cílem lepší ochrany spotřebitelů a obnovy důvěry ve finanční systém.

Rozhodovacím orgánem EIOPA je dozorčí rada, dalším významným orgánem je správní rada zajišťující provádění úkolů jemu svěřených. (EIOPA, 2016)

Evropský orgán pro cenné papíry a trhy

ESMA byla zřízena nařízením 1095/2010 a její poslání a cíle jsou totožné s předchozími orgány dohledu s tím, že oblastí, na které se zaměřuje, je více. Dohlíží nad institucemi poskytujícími investiční služby, nad institucemi kolektivního investování nebo také na činnost účastníků finančního trhu. Do jeho výlučné působnosti patří i otázka registrace ratingových agentur. ESMA se také zaměřuje na oblast derivátů a přijímá opatření v souvislosti s nabídkami převzetí, zúčtování a vypořádání. Primárním pověřením ESMA je zvýšení ochrany investorů a zajištění stabilních a řádně fungujících finančních trhů. (ESMA, 2016)

Evropská rada pro systémová rizika

V návaznosti na Larosièrovu zprávu byla nařízením č. 1092/2010 zřízena ESRB, jejímž posláním je makrobezpečnostní dohled nad finanční stabilitou v Evropské unii a prevence a snižování systémového rizika. Nedohlíží tedy nad jednotlivými finančními institucemi, ale nad finančním sektorem jako celkem, do její působnosti spadají nejen například banky a pojišťovny, ale veškerá infrastruktura finančního trhu. Úkolem ESRB je shromažďování a analýza relevantních informací, na základě kterých vyhodnocuje úroveň systémového rizika a v případě potřeby může vydat varování či doporučení pro odpovědné orgány. (ESRB, 2016) Podle České národní banky (2016) má činnost ESRB rovněž značný vliv na řádné fungování vnitřního

trhu EU a napomáhá tomu, aby finanční odvětví nadále přispívalo k hospodářskému růstu.

Hlavním rozhodovacím orgánem je generální rada, které předsedá prezident Evropské centrální banky Mario Draghi. Dalšími orgány jsou řídicí výbor, který především připravuje zasedání generální rady, poradní technický výbor, poradní vědecký výbor a sekretariát zajišťující podpůrnou administrativní činnost. (ESRB, 2016) Jak vyplývá z nařízení 1092/2010, pracovníci ESRB při přípravě a vykonávání jakékoli činnosti musí jednat nestranně a v zájmu Unie jako celku. Česká národní banka je aktivní součástí jak poradního technického výboru, tak generální rady.

4.2.2 Jednotný mechanismus dohledu (SSM)

Avšak ani ustavení ESFS se z perspektivy finanční krize ukázalo jako nedostatečné. Proto Evropská komise přišla s návrhem vytvoření Jednotného mechanismu dohledu jako jednoho z pilířů v rámci tzv. bankovní unie. Tímto návrhem je Plán ustavení bankovní unie, konkrétně Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě EU z 12. září 2012. Z tohoto plánu vyplývá, že pouhá koordinace dohledu v eurozóně není dostatečná a je tedy zapotřebí hlubší integrace dohledu v podobě jednotného centrálního rozhodování. (Evropská komise, 2012)

Orgánem pověřeným dohledem v rámci SSM je Evropská centrální banka. Než se však 4. listopadu 2014 ujala svých odpovědností v oblasti dohledu, provedla komplexní posouzení 130 bank v eurozóně a pokrylo přibližně 82 % bankovních aktiv v eurozóně. Komplexní posouzení se sestávalo z hodnocení kvality aktiv a zátěžových testů. (Evropská centrální banka, 2014) Jeho cílem bylo zajištění spolehlivé výchozí pozice pro dohled ECB tak, že dojde ke zvýšení transparentnosti prostřednictvím zlepšení kvality dostupných informací o stavu bank. Bremus a Lambert (2014) uvádějí, že se posouzení provádělo s cílem vyhodnotit kapitálovou přiměřenost těchto bank podle jednotných regulatorních standardů předtím, než se ECB ujme dohledu. Ze zprávy ECB (2014a)) dále vyplývá, že cílem bylo také ujistit zainteresované strany, že kapitál bank bude nadále v adekvátní výši i po implementaci veškerých uložených nápravných opatření.

Jak bylo již zmíněno v předchozím odstavci, komplexní posouzení se skládalo ze dvou částí:

- hodnocení kvality aktiv (AQR), které spočívalo v hodnocení přesnosti vykazované účetní hodnoty aktiv k 31. 12. 2013, přičemž tato přesnost se hodnotila na základě nařízení a směrnice o kapitálových požadavcích (CRR/CRD IV) a

- zátěžových testů posuzujících, zda by si banky v případě dvou hypotetických scénářích dokázaly udržet solventnost při zohlednění výsledků AQR. Zatímco za normálních podmínek banky musí udržovat kapitál Tier1 ve výši 8 %, v rámci nepříznivého scénáře stačilo 5,5 %.

Výsledkem AQR byla korekce účetní hodnoty vykazovaných aktiv v celkové výši 47,5 miliardy eur. V rámci nepříznivého scénáře se předpokládalo snížení objemu kapitálu bank o 22 % u všech zúčastněných bank a ke zvýšení rizikově vážených aktiv o 860 miliard eur. Následně byly porovnány koeficienty solventnosti se

stanovými limity a na základě této komparace bylo zjištěno, že 25 bank z celkového počtu 130 testovaných bank nemá dostatek kapitálu v celkové výši 24,6 miliard eur. (Evropská centrální banka, 2014 a))

Do současné doby proběhly ještě dvě další komplexní posouzení, kdy byly posuzovány banky, které splňují požadavky systémové významnosti a budou tak přecházet pod přímý dohled ECB. V roce 2015 se komplexní posouzení týkalo 9 bank, v roce 2016 byly posouzeny 4 banky. Více ke kritériím systémové významnosti banky je v následujících odstavcích.

Jednotný mechanismus dohledu (Single Supervisory Mechanism) je tedy systémem finančního dohledu, který spočívá v převzetí bankovního dohledu Evropskou centrální bankou nad finančními institucemi v zemích eurozóny. Celkem dohlíží nad zhruba 6000 bankami. (Beju, Făt, 2016) Přímý dohled je aplikován na vybrané významné banky, k 31. 5. 2016 jich podle seznamu ECB bylo 129. Těchto 129 bank představuje 85 % celkových bankovních aktiv v eurozóně. Nad ostatními bankovními institucemi mají stále přímý dohled národní regulátoři daného státu.

Členy jednotného mechanismu dohledu jsou automaticky státy eurozóny, avšak státy, které dosud euro nepřijaly, se mohou k SSM také připojit, pokud se tak rozhodnou.

Jak je uvedeno výše, Evropská centrální banka přímo dohlíží nad významnými úvěrovými institucemi. Kritérii, která určují, zda je daná instituce významná či ne, jsou:

- celková hodnota aktiv banky, za významnou se považuje banka s hodnotou aktiv převyšující 30 miliard eur,
- významnost banky na úrovni státu, kde se nachází, nebo na úrovni Evropské unie jako celku,
- významnost přeshraničních aktivit, významnou je banka, jejíž celková hodnota aktiv přesahuje 5 miliard eur a poměr přeshraničních aktiv/závazků ve více než v jednom z členských států vůči celkovým aktivům/závazkům je vyšší než 20 %;
- banka je také považována za významnou, pokud požádala či přijala finanční pomoc z Evropského stabilizačního mechanismu nebo Evropského nástroje finanční stability. (Evropská centrální banka, 2016)

Beju, Făt (2016) dodávají, že za významnou může být považována banka i v případě, že ji za významnou považuje národní orgán dohledu. V předpokládaném počtu bankovních institucí, nad kterými má ECB přímý dohled, jsou mimo významných bankovních domů, identifikovaných podle výše uvedených kritérií, zahrnuty instituce, které těmto kritériím nevyhovují, avšak podléhají přímému dohledu. V každé ze zemí, které se SSM budou účastnit, podléhají přímému dozoru nejméně tři nejvýznamnější úvěrové instituce na úrovni dané země. Všechny ostatní bankovní instituce jsou nadále dozorovány ze strany národních regulátorů. V případě pochybností o respektování či plnění standardů jednou z nepřímě dozorovaných úvěrových institucí může ECB nad touto institucí kdykoli převzít přímý dohled. Orgánem odpovědným za řízení dohledu v rámci SSM je Výbor dohledu

(Supervisory Board) složený ze zástupců všech participujících zemí. (Evropská centrální banka, 2016)

Evropská centrální banka v rámci svých dohledových kompetencí disponuje nástroji mikroobezřetnostního i makroobezřetnostního rázu. Mikroobezřetnostní část jejích kompetencí se zaměřuje na testování rizik jednotlivých bank, a tak přispívá k bezpečnějšímu bankovnímu systému v Evropě. Prostřednictvím mikroobezřetnostních nástrojů ECB:

- provádí kontroly dohledu včetně zátěžových testů,
- provádí kontroly a vyšetřování přímo ve finanční instituci,
- uděluje a odebrává bankovní licence,
- povoluje akvizice kvalifikovaných účastí bank,
- zajišťuje dodržování obezřetnostních pravidel EU,
- může stanovit vyšší kapitálové požadavky (tzv. buffery) s cílem předcházet jakýmkoli finančním rizikům a
- ukládá nápravná opatření a sankce.

Mimo výše uvedených mikroobezřetnostních nástrojů využívá ECB i nástroje makroobezřetnostní politiky. Makroobezřetnostní politika se vyznačuje přístupem k dohledu nad finančním sektorem jako celkem. Jejím cílem je zajistit stabilitu evropského finančního systému prostřednictvím omezování hromadění agregovaných rizik v systému. ECB může:

- aplikovat přísnější požadavky na banky, například v podobě proticyklických rezerv a
- komentovat a vznášet námitky proti opatřením přijatým národními autoritami. (Evropská centrální banka, 2016 a))

4.3 Jednotný mechanismus pro řešení krizí

Systém bankovního dohledu SSM spolu se zesílenými kapitálovými požadavky na banky sice zesílí bezpečnost v bankovním odvětví, avšak není možné zcela vyloučit riziko nedostatku likvidity či solventnosti určité banky. Z příkladu bankovní krize, která zasáhla mezi jinými zeměmi i Irsko, jsou zřejmé následky snahy o řešení krize individuálně na úrovni dané země. V rámci snahy o zažehnutí krize před jejím vznikem nebo o zmírnění jejího průběhu byla země nucena přebírat nesolventní banky a restrukturalizovat je prostřednictvím zbavování se toxických aktiv, tedy banky rekapitalizovat. To představovalo vysoké dodatečné náklady hrazené z veřejných prostředků, a tím došlo k výraznému navýšení rozpočtového deficitu a vládního dluhu, potažmo vyššímu riziku nesolventnosti. (De Grauwe, 2014)

Beju a Fát (2016) dále zmiňují potřebu mechanismu, který by chránil před krachy bank a zabraňoval tak šíření negativních efektů na ostatní úvěrové instituce.

Z předchozích odstavců je patrné, že je zapotřebí efektivního mechanismu pro řešení případných krizí bank, který bude společný pro všechny země eurozóny a

pro další země, které k bankovní unii přistoupí dobrovolně. Evropská unie (2013) v reakci na tento problém navrhla, aby bankovní dohled a řešení případných bankovních krizí byly centralizovány na nadnárodní úrovni, čímž dojde k omezení nejistoty a prevenci tzv. runů na banky a také zabránění šíření bankovních krizí mezi státy eurozóny. V březnu 2014 došlo ke shodě Evropského parlamentu a Rady ve věci jednotného mechanismu pro řešení problémů bank (SRM – Single Resolution Mechanism). (Evropský parlament, 2016)

Východiskem SRM je směrnice pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků komise (BRRD), která sjednocuje přístupy členských států EU při řešení problémů v bankovním sektoru. Tato harmonizace se týká například pravomocí národních orgánů při řešení bankovních problémů, nástrojů krizového řízení či organizování finanční pomoci. Jejím obsahem je prevence případné budoucí krize, případně včasný zásah, zjistí-li se, že má banka problémy či nedodržuje kapitálové požadavky. Ustaveny jsou také národní krizové fondy, naplňované postupně z odvodů bank a investičních společností. V neposlední řadě zavádí princip bail-in. (Dědek, 2016)

V rámci mechanismu SRM tedy na základě směrnice BRRD vstoupil v účinnost tzv. princip bail-in. Tento princip popisuje Dědek (2016) jako „*pouze nezbytné zapojování veřejných zdrojů do řešení bankovních krizí*“. Aby došlo k přerušení vazby mezi státy a bankami, budou v budoucnu v první řadě náklady v případě nesolventnosti banky nést akcionáři a věřitelé, kteří se kvůli záchraně banky musí vzdát části nebo všech svých aktiv. Směrnice BRRD stanovuje pořadí, v jakém se jednotlivé zainteresované strany podílí na ozdravení banky v nesnázích: nejprve jsou odpovědní akcionáři, poté držitelé dluhopisů vydaných bankou a následně vkladatelé, jejichž vklady jsou vyšší než 100 000 eur. Pokud je nutné, aby byla banka rekapitalizována, podle principu bail-in tyto náklady musí v první řadě nést tito soukromí investoři v rámci vnitřní rekapitalizace, a to minimálně ve výši 8 % celkových závazků banky. (Bremus, Lambert, 2014) Až poté je možné využít fondů pro řešení krize. Platí, že se tyto fondy na nákladech na rekapitalizaci banky mohou podílet maximálně ve výši 5 % celkových závazků banky. (Beju a Fát (2016) Pokud by tyto možnosti nebyly dostačující, je v krajních případech povolen zásah státu, kdy mohou být využity vlastní zdroje státu nebo může být poskytnuta půjčka z Evropského stabilizačního mechanismu. (Bremus, Lambert, 2014)

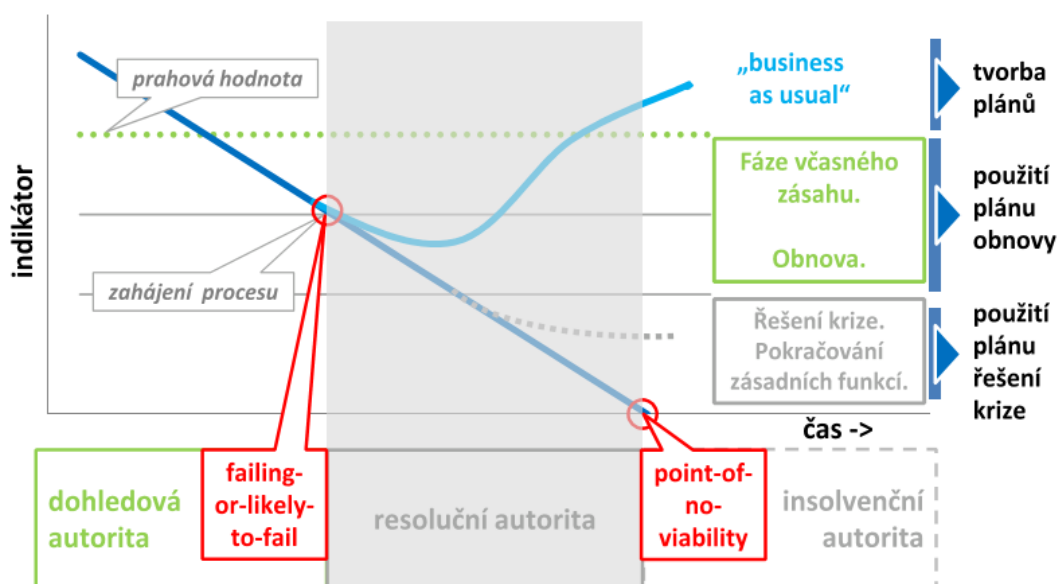
Jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí se skládá ze dvou částí:

- Výboru pro řešení bankovních krizí (Single Resolution Board - SRB) a
- Fondu pro řešení bankovních krizí (Single Resolution Fund - SRF).

Výbor pro řešení bankovních krizí, ústřední orgán Jednotného mechanismu pro řešení bankovních krizí, byla ustavena 1. 1. 2015 a od 1. 1. 2016 již plně vykovává své pravomoci. Schoenmaker (2015) uvádí, že úkoly SRB jsou dvojího typu, kdy je odpovědná za přípravu ex-ante plánů, na základě kterých se bude v případě krize banky postupovat. Kromě toho rozhoduje ex-post o způsobu řešení krize banky a o případném užití prostředků ze SRF. Zajišťuje rovněž dostupnost finančních prostředků pro případ restrukturalizace banky.

Výbor pro řešení bankovních krizí se schází ve dvou složeních, ve výkonné a plenární podobě. Ve výkonné podobě se schází Výkonná rada, která je tvořena předsedou a čtyřmi výkonnými řediteli, spolu s členy relevantních národních autorit země, které mají na národní úrovni v kompetenci řešení bankovních krizí. Výkonné podoby zasedání se účastní zástupci země, ve které svou činnost provozuje banka v nesnázích. V této podobě SRB rozhoduje o postupu řešení krize pro danou banku, kdy o podobě tohoto plánu se musí všichni členové zasedající ve výkonné podobě SRB shodnout. Pokud nedojde ke konsenzu, rozhoduje Výkonná rada prostou většinou. V plenární podobě se SRB schází Výkonná rada spolu se všemi členy jednotlivých zemí. Plénium rozhoduje o obecných rezolučních politikách a postupech o řešení krize v bankách, přesahuje-li financování z Fondu pro řešení krize 5 miliard eur. (Schoenmaker, 2015)

Následující schéma zobrazuje průběh krize a možné scénáře jejího řešení, nástroje, které se k řešení mohou využít a odpovědné organizační jednotky v jednotlivých fázích vývoje krize.



Obr. 4 Schéma průběhu krize a možností jejího řešení
Zdroj: Urban (2015)

V první fázi je banka pod běžným dohledem orgánu odpovědného za dohled na základě mechanismu SSM. Za normálního režimu si banky průběžně vytvářejí každoročně aktualizované plány obsahující opatření na řešení jejich případných problémů. Překročí-li jeden ze sledovaných indikátorů nastavenou prahovou hodnotu a některé z bank se dostane do bodu, kdy je v selhání nebo je pravděpodobné, že by k selhání mohlo dojít, ujímá se řešení resoluční autorita, což je počátek **druhé fáze**.

Schoenmaker (2015) uvádí, že existují 3 podmínky pro to, aby byl plán na ozdravení banky zahájen:

1. banka je v selhání nebo s největší pravděpodobností v selhání bude,
2. neexistuje alternativní řešení krize banky prostřednictvím soukromého sektoru,
3. řešení krize banky je ve veřejném zájmu.

O splnění první podmínky rozhoduje Evropská centrální banka spolu se SRB, o zbývajících dvou podmínkách rozhoduje SRB samostatně.

V rámci druhé fáze jsou aplikována opatření z bankami vytvářených ozdravných plánů ve snaze dostat situaci pod kontrolu dříve, než se nezvratně zhorší. Pokud se tato opatření ukážou být prospěšná, banka se vrátí do normálního režimu provozu. Pokud se však tato opatření neujmou, přichází na řadu plán řešení krize pro danou banku navržený rezoluční autoritou.

Urban (2015) uvádí následující postupy a nástroje, pomocí nichž může být ozdravování banky prováděno:

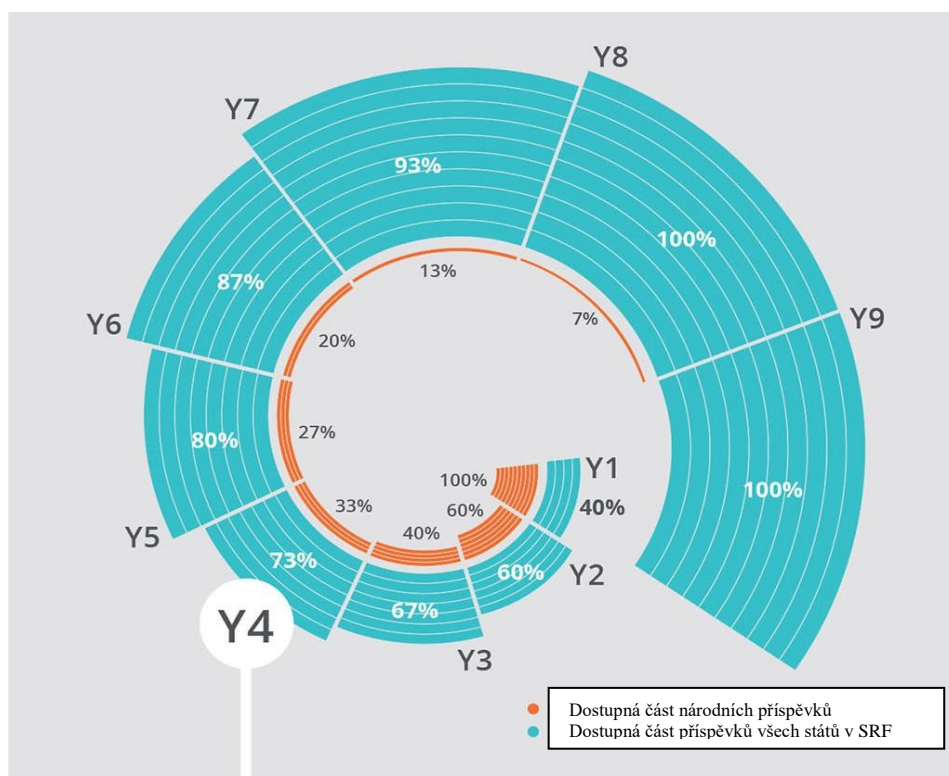
- opatření včasného zásahu, tedy opatření řešící problémy banky, které působí preventivně před vypuknutím vážnější krize;
- prodej části obchodních činností;
- ustavení osoby pro správu aktiv, tento správce poté spravuje znehodnocená aktiva oddělena od zbytku aktiv v bilanci banky;
- ustavení překlenovací instituce, tato instituce pak nadále vykonává nejdůležitější funkce, přičemž jsou tedy zdravá aktiva banky převedena na subjekt, jež podléhá veřejné kontrole;
- dočasné státní vlastnictví;
- bail-in,

V rámci bail-in se provede konverze dluhu banky na akcie nebo je tento dluh odepsán, tyto ztráty posléze nesou příslušné zainteresované strany na základě hierarchie uvedené v předchozím textu. Aby bylo možné bail-in vůbec provést, je nutné, aby banka měla k dispozici dostatečné množství kapitálu MREL, tedy dostatek způsobilých pasiv, které jsou schopny absorbovat ztráty.

- resoluční fond, tento bod bude dále rozveden v dalším textu.

Pokud se nepodaří banku ozdravit, nastává od okamžiku, kdy banka není dále životaschopná, **třetí fáze**, v rámci které je již odpovědná insolvenční autorita v zemi.

Jak je zmíněno ve výčtu výše, jedním z opatření řešení bankovní krize jsou prostředky z resolučního fondu, tedy Fondu pro řešení krize na úrovni členských zemí bankovní unie. Všechny členské státy Evropské unie na základě směrnice BRRD zřídily národní krizový fond, který bude naplněn z rizikově vážených příspěvků bank v jednotlivých zemích do výše 1 % pojištěných vkladů. Do těchto národních fondů začaly jednotlivé státy přispívat počínaje lednem 2016. (Beju, Fát 2016) V okamžiku, kdy určitá členská země přistoupí k bankovní unii, se národní fond této země stane součástí SRF. (Evropský parlament, 2013). Nestane se tak náraz, je sjednáno osmileté přechodné období na základě mezivládní dohody (IGA) mezi zeměmi eurozóny. Následující schéma zobrazuje průběh tohoto přechodného období.



Obr. 5 Schéma dostupných zdrojů ve Fondu pro řešení krize během přechodného období
Zdroj: Evropská rada (2016 a))

Ze schématu je zřejmé, že národní fondy budou postupem doby, tedy v průběhu zmiňovaných osmi let, zvyšovat svou vzájemnost ve smyslu postupného oslabování vazeb mezi původem příspěvků a sídlem banky, která bude z fondu ozdravována. V prvním roce placení příspěvků do národních fondů pro řešení krize, tedy v roce 2016, je na základě principu vzájemnosti do Fondu pro řešení krize na úrovni bankovní unie převedeno 40 % příspěvků, ve druhém roce odvádění příspěvků dalších 20 % a v následujících šesti letech podíl vzájemnosti vzroste o 6,67 % každý rok. 100% vzájemnosti bude dosaženo v roce 2024, kdy národní pro řešení krize zemí bankovní unie se stanou součástí Fondu pro řešení krize jednotného pro celou bankovní unii. Po osmi letech v roce 2024 by tento fond měl dosáhnout cílového stavu 55 miliard eur. (Schoenmaker, 2015)

Mnozí ekonomové (např. De Grauwe, 2014) argumentují, že nastavená cílová výše není adekvátní a v případě vážnější krize nebude dostačující pro úhradu nákladů rekapitalizace bank. De Grauwe v této souvislosti zmiňuje potřebu vytvoření určité podoby fiskální unie, v rámci které by fungovala instituce, která by disponovala dostatečným množstvím prostředků a byla schopna ihned intervenovat.

V nejbližších letech tedy bude omezena úvěrová kapacita Fondu pro řešení krize, což budilo obavy, že fond nebude schopen financovat případné selhání banky. (Evropská komise, 2015) Proto se v prosinci 2015 členské státy bankovní unie

dohodly na zavedení překlenovacího mechanismu financování, v rámci kterého každý členský stát zřídí úvěrovou linku zaštiťující jeho příslušný národní krizový fond. (Evropský parlament, 2016) Pokud se tedy v příštích osmi letech objeví schodek ve financování prostřednictvím SRF například z důvodu selhání velké italské banky, bude Itálie muset půjčit potřebné finanční prostředky a banku tak z části sanovat.

4.4 Systém pojištění vkladů

Dosud neexistuje systém pojištění vkladu, který by byl společný pro celou bankovní unii. Směrnice o systémech pojištění vkladů z roku 2014 sice přinesla určité zlepšení, avšak pouze na úrovni národních systémů pojištění vkladů. Beju a Fät (2016) shrnují příspěvek směrnice DGS do následujících bodů:

- harmonizace výše krytých vkladů na 100 000 eur na jednoho vkladatele u jedné banky;

Bremus a Lambert (2014) uvádějí, že tento stupeň krytí vkladů může vkladatele odradit od sledování a vyhodnocování investičních rozhodnutí jejich banky, kdy by bylo možné v případě obav z jejího selhání od banky dokonce odejít. Jelikož se tak již často neděje, banky mají tendence přebírat nadměrná rizika. Vztah mezi velikostí pojištění vkladů a rizikovostí v chování bank byl potvrzen v mnoha provedených studiích.

- zkrácení doby výplaty finanční náhrady z 20 pracovních dní na 7 pracovních dní;
- zavedení přehlednějšího systému povinností spojených s výplatou náhrad v nadnárodních bankách;
- povinnost dorovnat garanční fondy v rámci národních systémů pojištění vkladů na 0,8 % krytých vkladů, které mají být nashromážděny bankami do konce roku 2024.

Evropská komise (2015) uvádí, že v případě vysoce koncentrovaného bankovního sektoru může tato rezerva výjimečně činit 0,5 % krytých vkladů, přičemž platební závazky k fondu mohou dosahovat maximálně 30 %. V případě, že prostředky fondu ex-ante nebudou dostačující, může být využito vybírání příspěvků ex-post. Využito také může být dobrovolných výpůjček mezi národními systémy pojištění vkladů.

Podle Evropského orgánu pro bankovníctví (2015) by systémy příspěvků do garančních fondů v jednotlivých zemích měly být nastaveny tak, aby:

- bylo zajištěno, že náklady na financování národního systému pojištění vkladů ponesou samy úvěrové instituce a aby byla finanční kapacita systému pojištění vkladů byla přiměřená závazkům těchto úvěrových institucí;
- bylo zajištěno, že cílové výše 0,8 % krytých vkladů bylo dosaženo v termínu stanoveném směrnicí 2014/49/EU (směrnice DGS), tedy do konce roku 2024;

- byly motivací pro zmírnění nadměrného podstupování rizik členskými institucemi systému pojištění vkladů, a to prostřednictvím vybírání příspěvků se zohledněním rizikovitosti dané členské instituce, což by mělo také zajistit, že instituce, u kterých pravděpodobně dojde k selhání, náležitě přispějí předem.

Centralizace pojištění vkladů na evropské úrovni představuje třetí pilíř bankovní unie, který ovšem stále není kompletní. Absence jednotného systému pojištění vkladů znamená zranitelnost vkladatelů vůči lokálním otřesům, které by mohly zahltnout národní systémy pojištění vkladů. Jelikož jsou dohled nad bankami a řešení problémů bank v důsledku SSM a SRM centralizovány na úrovni bankovní unie, podmínky, za kterých národní systémy pojištění vkladů vyplácí náhrady pojištěných vkladů a za kterých přispívají k ozdravení bank nejsou pod kontrolou jednotlivých národních zemí. Rozsah této společné bezpečnostní sítě by se měl shodovat se SSM, přičemž by měl být vytvořen trvalý zajišťovací mechanismus na úrovni Evropské unie pro národní systémy pojištění vkladů. Tento mechanismus by měl mít kvůli své makroekonomické funkci, kterou plní, oddělenou strukturu od SRM. (Montanaro, 2016)

Dosud tedy neexistují rovné podmínky pro vkladatele a banky v rámci bankovní unie. Rozdíly v systémech pojištění vkladů jednotlivých států mohou přispívat k roztržičnosti trhu. Dochází i k ovlivnění struktury přeshraničních bankovních skupin, kdy banky volí mezi domácím (využívají pobočky) a hostitelským (využívají dceřiné společnosti) systémem pojištění vkladů na základě stability daných systémů. (Evropská komise, 2015)

Na základě Zprávy pěti předsedů z června 2015 zveřejnila Evropská komise v listopadu 2015 návrh evropského systému pojištění vkladů (EDIS). V rámci tohoto systému bude zřízen Evropský fond pojištění vkladů, který bude doplňovat národní systémy pojištění vkladů. EDIS bude zaváděn postupně ve třech fázích, riziko tak v krátkodobém horizontu nebude plně sdílené.

- Fáze zajištění (2017-2019), v této fázi jednotlivé národní systémy pojištění vkladů budou mít omezený přístup k jednotnému fondu pojištění vkladů vytvořeného na úrovni bankovní unie. Fáze zajištění je aplikována z důvodu snížení morálního hazardu na úrovni jednotlivých států, omezení odpovědnosti jednotného fondu pojištění vkladů a odstranění rozdílů mezi mírou kapitalizace národních systémů pojištění vkladů. Vnitrostátní systémy pojištění vkladů tak budou mít přístup k fondu pojištění vkladů jen pokud zcela splní podmínky dané směrnicí o pojištění vkladů DGS a pokud zcela vyčerpají své vlastní zdroje. Navíc jednotný systém pojištění vkladů bude přispívat pouze do určitého procenta hrozícího deficitu u vnitrostátního systému pojištění vkladů, přičemž celková částka bude rovněž omezena. Tak bude eliminováno riziko morálního hazardu. Tento systém sice oslabí vazbu mezi bankami a jednotlivými státy, nepředstavuje však komplexní pojištění vnitrostátních systémů, ani jednotnou úroveň ochrany všech retailových vkladů v bankovní unii. Systém se tak bude postupně stávat čím dál více sdílenějším v rámci fáze soupojištění.

- Fáze soupojištění (2020-2023), v rámci této fáze budou výplaty náhrad vkladů děleny mezi vnitrostátní systém pojištění vkladů a jednotný fond pojištění vkladů již od počátku vzniklých ztrát, ne až od určitého limitu, jak tomu je ve fázi zajištění. Během 3 let budou příspěvky fondu pojištění vkladů na výplaty náhrad vkladů postupně růst až na 100 % v rámci fáze plného pojištění od roku 2024.
- Fáze plného pojištění (od 2024 dále). (Evropská komise, 2015)

Evropská komise (2015) dále uvádí, že jednotný fond pojištění vkladů na úrovni bankovní unie bude financován z příspěvků bank, které budou zohledňovat riziko dané instituce. V první fázi zajištění bude rizikový profil přispívajících institucí stanoven na základě srovnání s bankovním sektorem v dané zemi. Po přechodu do druhé fáze soupojištění, respektive třetí fáze plného pojištění, bude rizikovost banky posuzována podle všech bank, které provozují svou činnost v členských zemích bankovní unie. Podle Evropského parlamentu (2016) by měl být pro celkový bankovní sektor nákladově neutrální, což znamená, že si banky mohou odečítat příspěvky do EDIS od příspěvků do národních systémů pojištění vkladů. Příspěvky do vnitrostátních systémů států bankovní unie se tak budou postupně snižovat v té míře, v jaké se budou zvyšovat příspěvky do společného fondu pojištění vkladů.

Podle návrhu Evropské komise (2015) by rozhodování o výši příspěvků bank, sledování výše těchto příspěvků a řízení výplat mělo být v kompetenci Výboru pro řešení bankovní krize v upravené struktuře řízení. Společné řízení Fondu pro řešení krizí a společného fondu pojištění vkladů by tak přinášelo synergický efekt, jelikož by umožnilo konzistentní, efektivní a rychlé rozhodování.

4.5 Dopad regulatorních opatření na nečlenské země bankovní unie a výhody a nevýhody účasti v bankovní unii

Míra dopadu regulatorních opatření, kterými se tato práce zabývá, záleží na tom, zda je daná země součástí států eurozóny, potažmo bankovní unie, či ne. Státy eurozóny jsou členy bankovní unie automaticky, ostatní země Evropské unie se k bankovní unii mohou dobrovolně připojit a musí přijmout veškerá regulatorní opatření ve stejné míře jako země platící eurem. Některá opatření se ovšem týkají i zemí, které eurem neplatí, ani se k bankovní unii nepřipojily, jako například České republiky. V následujících odstavcích tedy bude porovnána skupina zemí včetně České republiky, jež nejsou součástí bankovní unie se zeměmi participujícími v bankovní unii.

České republiky, respektive českých bank, se týkají rizikově vážené příspěvky do národního fondu pro řešení bankovní krize a národního fondu pojištění vkladů. Zmíněné národní fondy musí být do konce roku 2024 naplněny do výše 1 % krytých vkladů v případě národního Fondu pro řešení krize, respektive 0,8 % krytých vkladů v případě národního Fondu pojištění vkladů. Dokud se však nestane členem bankovní unie, tyto příspěvky nebudou postupně sdíleny v rámci společného Fondu pro řešení krize a fondu pojištění vkladů na úrovni bankovní unie.

Českých bank se však netýká přímý dohled Evropské centrální banky, jelikož Česká republika není součástí bankovní unie. Dohled nad těmito institucemi je nadále v kompetenci České národní banky.

Naopak všechny banky v Evropské unii však musí splňovat pravidla stanovená směrnicí CRD IV a nařízením CRR ve stejné míře, ať participují na bankovní unii či ne. Rovněž české banky jsou tedy povinny v souladu s uvedenými legislativními normami udržovat požadovanou velikost kapitálových rezerv pro krytí potenciálních ztrát.

Belke a kol. (2016) provedl analýzu výhod a nevýhod účasti země, která je mimo eurozónu, v bankovní unii. Mezi hlavní výhody účasti v bankovní unii řadí:

- zvýšení stability a důvěry v bankovní systém a účast v mechanismu sdílení rizik;
- zvýšení kvality dohledu a harmonizace procesu dohledu, který přesahuje národní omezení a předsudky a nabízí „známku kvality“ (v důsledku reputace a důvěryhodnosti Evropské centrální banky);
- zlepšení vztahů mezi domácími a zahraničními institucemi prostřednictvím zjednodušení komunikace a omezení/řešení koordinačních problémů;
- přístup k údajům dohledu mateřských bank;
- lepší politická pozice v rámci Evropské unie;
- výhodou pro banky v zemích mimo eurozónu je harmonizace podávání zpráv a nižší náklady na compliance;
- řešení problémů s koordinací a sdílením nákladů vztahujících se k přeshraničnímu řešení krizí.

Naopak nevýhody účasti země mimo eurozónu v bankovní unii jsou shrnuty v následujících bodech.

- Omezený vliv nad rozhodovacím procesem v rámci SSM, jelikož Výbor dohledu v SSM pouze vytvoří návrh rozhodnutí, ale konečné rozhodnutí je přijato Radou guvernérů ECB, jejíž součástí země mimo eurozónu nejsou.
- Omezený přístup k likviditní facilitě ECB a k Evropskému mechanismu stability.
- Riziko nedostatečné "přidané hodnoty" SSM z pohledu vnitrostátního dohledového rámce, neboť SSM vytváří další vrstvu centralizovaného dohledu, která zvyšuje administrativní zátěž.
- Riziko, že banky v zemích mimo eurozónu budou "too small to matter", tedy že budou v kontextu evropského trhu příliš malé a nevýznamné, a zájmy domovské země převáží nad národními zájmy ohledně finanční stability v zemích mimo eurozónu (např. v souvislosti s centralizací kapitálu a řízením likvidity).
- Složitý a časově náročný rozhodovací proces SRM, který zahrnuje příliš mnoho stran na to, aby mohl zajistit včasný způsob řešení krize.
- Společný Fond pro řešení krize na úrovni bankovní unie nedisponuje dostatečnou velikostí a prostředky v něm nejsou sdíleny od samého začátku.
- Prozatím neexistuje jednotný systém pojištění vkladů.

- Rizika spojená s rozhodnutím se bankovní unie neúčastnit (například negativní reakce trhu).

Závěr kapitoly

Předmětem této kapitoly bylo analyzovat regulatorní požadavky na bankovní sektor na úrovni eurozóny, resp. Evropské unie. Jedná se o opatření souhrnně nazývaná jako bankovní unie, kam lze zařadit jednotný soubor pravidel, jednotný mechanismus dohledu (SSM), jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí (SRM) a evropský systém pojištění vkladů EDIS.

Jednotný soubor pravidel představuje základní prvek, na němž stojí tři pilíře bankovní unie. Tvoří ho směrnice CRD IV a nařízení CRR v rámci standardu Basel III, které mimo jiné stanovují povinnost udržování kapitálové přiměřenosti, požadavky na kvalitu drženého kapitálu, lepší pokrytí rizik nebo vnitřní řízení. Ustanovená opatření mají za cíl krytí neočekávaných ztrát a také předcházení šíření negativních jevů z finanční oblasti do reálné ekonomiky. Dalšími směrnicemi, které je možné mezi tento soubor pravidel zařadit, je směrnice o systémech pojištění vkladů DGS, jež souvisí se třetím pilířem bankovní unie a směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank BRRD, jež souvisí s druhým pilířem bankovní unie.

Na základě doporučení z Larosièrovy zprávy byly vytvořeny Evropské orgány dohledu EBA, EIOPA a ESMA. Každý z těchto orgánů dohlíží nad vybranou oblastí finančního sektoru na mikroobezřetnostní úrovni, kontroluje, zda dochází k řádnému uplatňování evropského práva, posuzuje slabá místa v legislativě a věnuje také pozornost systémovým rizikům. Orgány dohledu byly obecně zřízeny za účelem co největší koordinace dohledu nad finančním systémem. Pro makroobezřetnostní dohled byla zřízena Evropská rada pro systémová rizika, které s orgány dohledu úzce spolupracuje. ESRB shromažďuje informace o evropských finančních trzích, které analyzuje a identifikuje systémová rizika. V případě méně závažného rizika, vydává doporučení, pokud je riziko vážného charakteru, varuje ostatní orgány, zejména Radu EU.

Prvním pilířem bankovní unie je Jednotný mechanismus dohledu SSM, v rámci kterého v listopadu 2014 převzala dohled ECB nad systémovými bankami v eurozóně. Nad ostatními bankami je dohled nadále v kompetenci národních regulatorů. Smyslem SSM je předpoklad, že jednotný dohled umožní včas identifikovat potenciální hrozbu, která poté může být rychle, efektivně a adresně řešena v rámci druhého z pilířů bankovní unie.

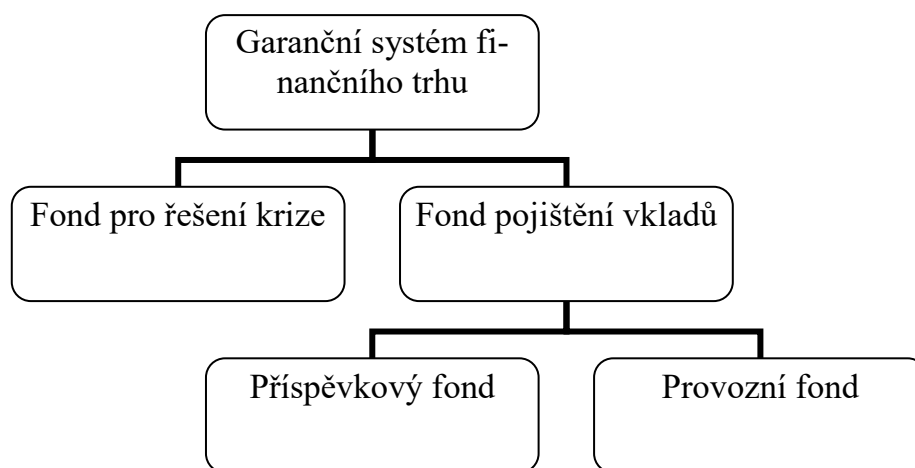
Druhým pilířem bankovní unie je Jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí SRM. Ten je tvořen Výborem pro řešení bankovních krizí, který mimo jiné zajišťuje analýzu a návrh řešení krize banky, a společným Fondem pro řešení bankovní krize, ze kterého může být po splnění dalších požadavků a pokud tak SRB doporučí bance poskytnuta finanční pomoc. SRF bude do konce roku 2024 naplněn rizikově váženými příspěvky bank do výše 55 miliard eur. Všechny země Evropské unie nezávisle na účasti v bankovní unii měly na základě směrnice BRRD povinnost zřídit národní fondy pro řešení krize, které během příštích osmi let naplní na 1 %

krytých vkladů bank. Příspěvky zemí participujících v bankovní unii v národních fondech řešení krize budou postupně sdíleny ve stále větší míře, v roce 2024 budou plně. Do té doby je v rámci překlenovacího mechanismu financování vytvořena úvěrová linka mezi národními fondy zemí bankovní unie a společným Fondem pro řešení krize, což odporuje cíli, s jakým byl tento mechanismus tvořen, tedy oslabení vazby mezi bankami a jednotlivými státy. Navíc existují četné domněnky, že 55 miliard eur není adekvátní částka pro rekapitalizaci bank v případě, že by povaha potenciální krize byla systémového charakteru.

Třetí pilíř se týká systémů pojištění vkladů. Do konce roku 2015 neexistovala úprava, která by sjednocovala systémy pojištění vkladů na úrovni bankovní unie, směrnice DGS harmonizovala systémy pojištění vkladů pouze na národní úrovni. Zkrátila dobu výplaty finanční náhrady na 7 dní, harmonizovala výši krytých vkladů na 100 000 eur na vkladatele a banku. Rovněž stanovila, že příspěvky bank do systémů pojištění vkladů budou zohledňovat riziko bankovní instituce a stanovila povinnost doplnění minimální výše ex-ante rezervy v národních systémech pojištění vkladů na 0,8 % krytých vkladů. Fond pojištění vkladů v České republice toto kritérium nejen splňuje, ale dokonce překračuje. V listopadu 2015 byl navržen Evropský systém pojištění vkladů (EDIS). V rámci EDIS bude zřízen společný fond pojištění vkladů, do kterého budou banky v členských zemích bankovní unie přispívat na základě své rizikovosti. EDIS bude implementován postupně ve třech fázích – fáze zajištění (2017-2019), fáze soupojištění (2020-2023) a fáze plného pojištění (od 2024). V jednotlivých fázích EDIS se bude míra sdílení příspěvků ve společném fondu postupně zvyšovat.

5 Garanční systém finančního trhu v České republice

Cílem kapitoly je identifikace změn provedených na základě opatření, která byla přijata v rámci projektu bankovní unie, a to konkrétně v oblasti pojištění vkladů a řešení bankovních krizí. V kapitole je analyzována nově vzniklá instituce Garanční systém finančního trhu (GSFT), její poslání a činnost. Kapitola se rovněž detailně zabývá i fondy, které pod Garanční systém spadají.



Obr. 6 Organizační schéma Garančního systému finančního trhu
Zdroj: upraveno na základě GSFT (2016)

Ve výroční zprávě Fondu pojištění vkladů za rok 2015 (2016) je uvedeno, že Garanční systém finančního trhu je zákonem zřízená instituce, která od 1. 1. 2016 zajišťuje dva fondy – spadá pod něj Fond pojištění vkladů a nově vzniklý Fond pro řešení krize. Garanční systém zajišťuje správu a použití finančních prostředků z těchto fondů a v rámci své činnosti spolupracuje mimo jiné s Českou národní bankou, Ministerstvem financí a ostatními systémy pojištění vkladů v Evropské unii.

GSFT na svých internetových stránkách rovněž zveřejňuje svou organizační strukturu. Nejvyšším orgánem je správní rada, která se skládá z pěti členů – dva členové jsou zástupci ČNB, dva jsou zaměstnanci Ministerstva financí ČR a poslední člen je jmenován Českou bankovní asociací stejně tak jako ostatní členové na období pěti let. V rámci svých kompetencí rozhoduje o strategických záležitostech GSFT, schvaluje rozpočet, vnitřní předpisy či přijímání a poskytování půjček. Jmenuje také a dohlíží na výkonnou radu, která je tříčlenná a je tvořena zaměstnanci Garančního systému. Výkonná rada jako statutární orgán je za GSFT oprávněna jednat se třetími osobami a je odpovědná za běžný provoz Garančního systému a výkon rozhodnutí správní rady.

Vznik Garančního systému je spojen s přijetím legislativních opatření popsáných v předchozí kapitole, kdy bylo nutné provést transpozici evropských směrnic do české legislativy. Garanční systém tak vznikl za účelem správy Fondu pojištění vkladů a Fondu pro řešení krizí pod jednou institucí. Kadlecová (2016) uvádí, že se zastřešení obou fondů pod jednou institucí zdálo být nejlepším řešením z hlediska využití kapacit a zkušeností z Fondu pojištění vkladů a snížení nákladů, které by vznikly v souvislosti se zaváděním a správou Fondu pro řešení krize jinou institucí. Garanční systém tedy přebral povinnosti Fondu pojištění vkladů, bude vyplácet náhradu vkladů v případě nesolventnosti banky, stavební spořitelny nebo družstevní záložny. Zároveň má také k dispozici prostředky pro řešení potenciálních problémů finančních institucí, které slouží k odvrácení jejich krachu. To především pro klienty těchto institucí představuje velký bonus, jelikož v případě krachu instituce bude přístup k jejich prostředkům více flexibilní. V neposlední řadě to také znamená jistější a bezpečnější uložení jejich finančních prostředků. (GSFT, 2016)

Oba fondy jsou samostatnými účetními jednotkami v rámci GSFT, to znamená, že všechny příjmy i výdaje těchto fondů jsou účetně odděleny a oba stejnou měrou přispívají na úhradu nákladů na správu Garančním systémem. (Kadlecová, 2016) SRF i FPV budou blíže rozebrány v následujícím textu.

5.1 Fond pro řešení krize

Národní Fond pro řešení krize byl v České republice zřízen Garančním systémem na základě zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. Tímto zákonem došlo k transpozici směrnice 2014/59/EU o ozdravných postupech a řešení krize úvěrových institucí a investiční podniků (směrnice BRRD) a nařízení 575/2013 o omezitelných požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky (nařízení CRR). Zákon je účinný od 1. 1. 2016 a upravuje:

- nástroje, s jakými je možné restrukturalizace provádět;
- plánování řešení případných krizí;
- postavení a pravomoci ČNB, kterou zákon určuje orgánem odpovědným za řešení krize;
- jak postupovat v případě selhání povinné osoby nebo v případě skupinového selhání;
- jakým způsobem bude případná krize financována a
- přeshraniční aspekty spolupráce, vztahy s členskými státy i ostatními zeměmi.

Zákon 374/2015 Sb. rovněž stanovuje, že v rámci Fondu pro řešení krize fungují dva podfondy – Příspěvkový fond a Provozní fond. Do příspěvkového fondu, jak už z názvu vyplývá, přispívají pravidelnými i mimořádnými příspěvky finanční instituce k tomu povinné (banky, stavební spořitelny, družstevní záložny a obchodníci s cennými papíry). Dalšími zdroji financování jsou neodvolatelné platební přísliby, prostředky získané na trhu v případě aktuálního nedostatku prostředků, kdy nelze získat prostředky prostřednictvím mimořádných příspěvků v přiměřeném čase

nebo dostatečné výši, půjčky od mechanismů financování řešení krize v zahraničí, státní dotace a výpomoci.

Do Provozního fondu plynou výnosy z prostředků Fondu pro řešení krize, které byly investovány, a to včetně úrokových výnosů v případě půjčky mechanismu financování řešení krize v jiném členském státě, dále pak dotace, pokuty, výnosy z ukončených likvidačních a insolvenčních řízení a zálohy na úhradu výdajů od FPV.

Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, cílová výše SRF na úrovni států bankovní unie je 55 miliard eur do konce roku 2024, což představuje 1 % krytých pohledávek z vkladů. České banky by do národního Fondu pro řešení krize měly do 31. prosince 2024 přispět zhruba 27 miliard Kč (pro srovnání významnosti příspěvků v rámci bankovní unie je to přibližně 996 milionů eur), což je stanovená minimální cílová úroveň. (Kadlecová, 2016) Pokud by před touto lhůtou došlo k použití prostředků ve výši alespoň 0,5 % objemu krytých pohledávek, prodlužuje se podle zákona č. 374/2015 termín dosažení cílového objemu prostředků ve Fondu pro řešení krize na 31. prosinec 2028.

V rámci snahy o dosažení cílové úrovně fondu stanovuje Česká národní banka na roční bázi roční cílovou úroveň příspěvků do Fondu pro řešení krize s ohledem na požadavek na rovnoměrné rozložení příspěvků během trvání lhůty pro naplnění fondu. Zároveň také zohledňuje, v jaké fázi hospodářského cyklu se ekonomika nachází a případný procyklický dopad příspěvků na finanční situaci přispívajících. V letošním roce stanovila Česká národní banka Úředním sdělením ze dne 22. února 2016 roční cílovou úroveň příspěvků ve výši 2,96 miliardy Kč, což odpovídá jedné devítině cílového objemu FŘK. Fáze hospodářského cyklu a procyklický dopad příspěvků byl zohledněn koeficientem 1,00. Bližší skutečnosti k výpočtu jsou uvedeny v následujícím textu popisujícím metodiku výpočtu využívanou ČNB.

Roční příspěvek do FŘK stanovuje ČNB podle následujícího vzorce:

$$TAC = \frac{RF_{\text{cílový}} - RF_{\text{aktuální}}}{2024 - t + 1} \times mae, \text{ kde}$$

- TAC představuje výši ročního příspěvků do FŘK;
- $RF_{\text{cílový}}$ představuje požadovanou výši prostředků ve FŘK v roce 2024;
- $RF_{\text{aktuální}}$ představuje současnou výši prostředků ve fondu;
- t je aktuální rok, pro který se stanovuje příspěvek a
- mae je koeficient, který ČNB využívá při zohledňování ekonomického cyklu.

Koeficient mae se skládá z neupravené hodnoty mae a příspěvků hospodářského a finančního cyklu. Pokud se v daném roce s příspěvkem cyklů nepočítá, tak jako v letošním roce, je hodnota mae rovna jedné. Česká národní banka však může dojít k závěru, že je roční cílovou výši příspěvků vhodné upravit podle toho, v jaké fázi hospodářského cyklu se ekonomika nachází. V růstové fázi tak může TAC navýšit, naopak pokud je ekonomika v recesi, roční cílová výše do FŘK může být koeficientem mae snížena. Příspěvek hospodářského cyklu se stanovuje prostřednictvím

průměrné hodnoty mezery výstupu vypočtené na základě Cobb-Douglasovy produkční funkce a Kalmanova filtru za poslední čtyři čtvrtletí. Zohledňuje se také prognóza průměrné mezery výstupu na čtyři následující čtvrtletí, která je uveřejněna ve Zprávě o inflaci. Pokud jde o příspěvek finančního cyklu, ČNB vychází z průměrné hodnoty Indikátoru finančního cyklu za poslední čtyři čtvrtletí, který je zveřejňován ve Zprávě o finanční stabilitě.

Základní neupravený koeficient *mae* je tedy vždy roven jedné, avšak po úpravě o příspěvek hospodářského a finančního cyklu může kolem této hodnoty oscilovat, tedy nabývat nižších i vyšších hodnot. Z výše uvedeného vyplývá, že v průběhu recese bude celkový koeficient *mae* pravděpodobně menší než 1, naopak v expanzi bude vyšší než 1.

Jelikož známe výši ročního příspěvku, hodnotu aktuálních příspěvků ve FŘK (což je nula) i hodnotu koeficientu *mae*, lze dopočítat přesnou výši cílového objemu prostředků ve fondu v roce 2024. Cílový objem příspěvků podle současných předpokladů zohledňujících aktuální výši pojištěných vkladů v ČR je 26,63 miliard Kč. Jak ve metodice výpočtu uvádí Česká národní banka, tato hodnota se každoročně přezkoumává dle aktuální výše pojištěných vkladů ke konci roku.

Dosud byla věnována pozornost pouze příspěvkům na úrovni všech finančních institucí, nyní bude pozornost zaměřena na stanovení individuálního příspěvku finanční instituce. Nejdříve se vypočte základ pro určení příspěvku, který se následně zohlední individuální rizikovostí dané instituce. Základ pro určení výše příspěvku se vypočte podle vzorce:

$$B_n = L - D + \max\{D_{CRR}; 0,75 \times D\} - OF_{CRR} - CD - IGT, \text{ kde}$$

- B_n je základna pro výpočet příspěvku do FŘK;
- L představuje účetní hodnotu celkových závazků;
- D je účetní hodnota závazků instituce z derivátů, konkrétně z derivátů k obchodování a zajišťovacích derivátů;
- D_{CRR} je regulatorní hodnota derivátů vypočtená podle metody pro pákový poměr na základě směrnice CRR, tedy součet tržní hodnoty derivátů a nominální hodnoty derivátů upravené koeficientem po zohlednění smluv o novaci (příčemž novace představuje sjednání nových vzájemných práv a povinností v rámci právního vztahu, kdy původní závazek může být zrušen a nahrazen novým, nebo může trvat nadále) a dohod o započtení;
- OF_{CRR} zastupuje vydané podřízené dluhy kvalifikované jako kapitál Tier2;
- CD je celková hodnota pojištěných vkladů, tedy vkladů nepřevyšujících 100 000 eur za jednu osobu v jedné bance;
- IGT představuje hodnotu vnitroskupinových transakcí, přičemž každá zúčastněná strana odečte $\frac{1}{2}$.

Posledním ukazatelem potřebným pro výpočet individuálního příspěvku do FRK jsou individuálního rizikové profilu dané finanční instituce. Následující tabulka obsahuje přehled ukazatelů, pomocí kterých se tento rizikový profil vypočte.

Česká národní banka v metodice pro výpočet těchto ukazatelů uvádí bližší požadavky na data zahrnutá do výpočtu, většinou se jedná o požadavky, které stanovuje zákon o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu (například pro způsobilé závazky nebo požadavek MREL), nařízení CRR (například pro pákový poměr nebo poměr kapitálu Tier1), mezinárodní účetní standardy nebo prováděcí nařízení Evropské komise. Váha prvního ukazatele je nulová, jelikož dosud nebyl stanoven požadavek MREL na jednotlivé instituce, a tak je jeho 25 % váha rozložena rovnoměrně na ostatní ukazatele v souboru rizikové expozice.

Tab. 1 Přehled ukazatelů determinujících rizikový profil instituce

Název a váha souboru ukazatelů	Váha ukazatele	Název ukazatele
Riziková expozice - 50 %	0 %	Kapitál a způsobilé závazky > MREL
	33,3 %	Pákový poměr
	33,3 %	Kapitál Tier1/ Σ Riziková expozice
	33,3 %	Σ Riziková expozice/ Σ Aktiva
Stabilita a různorodost financování - 20 %	50 %	Ukazatel čistého stabilního financování
	50 %	Ukazatel krytí likvidity
Významnost - 10 %	100 %	Podíl mezibankovních úvěrů a vkladů v EU
Dodatečné ukazatele rizika stanovené orgánem pro řešení krize - 20 %	20 %	Poskyt. záruky + neodv. přísliby/ Σ Aktiva
	20 %	NPLs/pohledávky celkem
	20 %	NPLs/kapitál Tier1
	20 %	Rentabilita průměrných aktiv
	20 %	Příjem z obchodování / Σ Příjmy

Zdroj: Česká národní banka (2016)

Vzhledem ke skutečnosti, že tento typ dat potřebných pro výpočet individuálního příspěvku do FRK, je veřejně nedostupný, jelikož tyto informace banky reportují ve speciálních výkazech přímo České národní bance, není pro autora možné provést praktický výpočet pro určitou finanční instituci.

5.2 Fond pojištění vkladů

Fond pojištění vkladů byl v České republice zřízen v roce 1994 zákonem č. 156/1994 Sb. Do 31. 12. 2015, než přešel pod Garanční fond finančního trhu, institucionálně zastřešoval pojištění vkladů v České republice. Do jeho kompetence

spadal výběr příspěvků, jejich správa a rovněž výplata nároků na náhradu vkladů v případě ztráty solventnosti finanční instituce. Nyní tyto kompetence přešly na GSFT a Fond pojištění vkladů se stal nezávislou účetní jednotkou v rámci GSFT bez právní subjektivity.

Je vhodné zmínit finanční a časové limity pro výplatu náhrad vkladů v České republice. Vzhledem ke skutečnosti, že tato pravidla byla v EU harmonizována směrnicí DGS, je i v České republice limit pro výplatu náhrady vkladů 100 000 eur. Kadlecová (2016) uvádí, že v případě tzv. mimořádných zůstatků se v odůvodněných případech může tento limit zvýšit až na 200 000 eur na jednoho vkladatele u jedné finanční instituce. Těmito mimořádnými zůstatky jsou například příjmy z prodeje nemovitosti sloužící k bydlení, inkaso pojistného plnění, odstupné při propuštění ze zaměstnání, rozvodové vyrovnání a další příjmy související se specifickými životními situacemi. Tyto vklady jsou však chráněné pouze po dobu tří měsíců od jejich vzniku. Stejně tak byla od 1. 6. 2016 zkrácena doba výplaty náhrady vkladu v případě krachu finanční instituce.

Příspěvky do Fondu pojištění vkladů jsou vybírány od bank, stavebních spořitelů a družstevních záložen, které mají sídlo v České republice. Podle údajů GSFT (2016) se jedná o 18 bankovních institucí, 5 stavebních spořitelů a 11 družstevních záložen, tedy celkem 34 finančních institucí. Zde se hodí poznamenat, že do Fondu pojištění vkladů na rozdíl od Fondu pro řešení krize nepřispívají obchodníci s cennými papíry. Na území České republiky svou činnost rovněž provozují zahraniční banky se sídlem v některém z členských států EU. Vklady u těchto institucí jsou pojištěny podle legislativních předpisů země, kde sídlí mateřská společnost banky. Výplaty náhrad vkladů v případě krachu však nově zajišťuje Garanční systém finančního trhu podle pokynů odpovědné osoby systému pojištění vkladů v zemi mateřské společnosti. (GSFT, 2016) Vybírání příspěvků do FPV v České republice se tak jako v ostatních členských zemích EU řídí směrnicí DGS II, o které již byla zmínka v předchozích kapitolách. Tato směrnice byla transponována do českého práva prostřednictvím zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech 375/2015 Sb., který je účinný od 1.1.2016. (Česká národní banka, 2016 b))

Jak vyplývá z výroční zprávy Fondu pojištění vkladů k 31. 12. 2015, v průběhu roku 2015 byly do FPV finančními institucemi odvedeny příspěvky v celkové výši 4 417 milionů Kč, přičemž velikost všech pojištěných vkladů ve FPV k 31. 12. 2015 byla 3 biliony Kč. Jelikož se od 1.1.2016 změnila pravidla pro výpočet příspěvků do FPV, finanční instituce od letošního roku již neodvádí příspěvky stanovené v zákona paušální sazbou, ale tyto příspěvky jsou rizikově vážené. Metodiku výpočtu příspěvku stanoví Česká národní banka na základě obecných pokynů Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA/GL/2015/10) ze dne 22. září 2015. Tato metodika tedy zohledňuje míru riziku, kterou banka podstupuje a objem pojištěných vkladů, které jsou u dané finanční instituce uloženy. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, do roku 2024 by velikost příspěvků ve Fondu pojištění vkladů měla dosáhnout 0,8 % pojištěných pohledávek z vkladů. Z výroční zprávy FPV 2015 také vyplývá, že rezerva ex-ante činila 28 774 milionů Kč, nyní tedy jsou

k dispozici veškeré informace potřebné pro ověření, zda jsou tyto požadavky splněny v podmínkách České republiky. Rezerva ex-ante představuje 0,96 % všech pojištěných vkladů. To znamená, že Česká republika již nyní splňuje požadavek na minimálně 0,8 % pojištěných vkladů.

Podrobnější informace k metodice výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů bude objasněn v následující kapitole spolu s praktickým výpočtem pro vybrané české banky. Tato nová metodika výpočtu bude následně komparována s předchozím způsobem stanovování výše příspěvků do Fondu pojištění vkladu.

Závěr kapitoly

V této kapitole byly identifikovány změny v oblasti pojištění vkladů a řešení bankovních krizí. Nejdůležitější změnou je vznik instituce Garančního systému finančního trhu. Garanční systém vznikl v souvislosti s transpozicí příslušných evropských legislativních předpisů a institucionálně zastřešuje Fond řešení krize (FŘK) a Fond pojištění vkladů (FPV). Zatímco FPV se z instituce s vlastní právní subjektivitou překlenul pod správu Garančního systému a nyní právní subjektivitou již neoplyvá, FŘK je novým fondem, vznikl k 1. 1. 2016 V rámci kompetencí GSFT je vybírání, správa a vyplácení příspěvků finančních institucí, a to z FPV v případě nesolventnosti některé finanční instituce nebo z FŘK v případě snahy o odvrácení úpadku finanční instituce. Kapitola se dále věnovala podrobněji oběma fondům, byly popsány okolnosti jejich vzniku a jejich účel. Pro FŘK byl rovněž uveden metodický postup při stanovování příspěvků založených na rizikovitosti přispívajících institucí. Praktický výpočet nebyl možný z důvodu nedostupnosti dat potřebných k výpočtu. Příspěvky do FŘK v letošním roce banky, stavební spořitelny, družstevní záložny a obchodníci s cennými papíry hradili poprvé. Do konce roku 2024 by FŘK měl obsahovat příspěvky ve výši 1 % krytých vkladů v ČR, tedy zhruba 27 miliard Kč. Postup výpočtu do FPV bude uveden v následující kapitole, kde bude komparován s předchozí metodikou výpočtu. Objem prostředků v tomto fondu v roce 2024 by měl dosáhnout 0,8 % krytých vkladů uložených u finančních institucí v ČR. Na základě dat z výroční zprávy FPV k 31. 12. 2015 bylo zjištěno, že tento požadavek český fond pojištění vkladů již nyní naplňuje.

6 Komparace metodiky stanovení příspěvků do FPV podle současné a předešlé úpravy

Cílem kapitoly je na základě komparace metodiky výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů podle nové legislativní úpravy a předchozího způsobu výpočtu příspěvků identifikovat dopady na výkonnost českých bank. Obě metodiky výpočtu, předchozí i stávající, budou aplikovány na reálná data dvou českých bank – Československou obchodní banku (ČSOB) a Air Bank. ČSOB byla vybrána jako zástupce velké tradiční univerzální banky, na bankovním trhu působí od roku 1964. Air Bank je na českém bankovním trhu poměrně novým subjektem, působí zde od listopadu 2011. Navíc představuje zástupce bank zaměřených na retailovou klientelu.

6.1 Obecné zásady pro výpočet příspěvků do Fondu pojištění vkladů

Evropský orgán pro bankovníctví v roce 2015 vydal Obecné pokyny k metodám výpočtu příspěvků do systémů pojištění vkladů. Jak z názvu vyplývá, dokument obsahuje odkaz na přijatou legislativu na úrovni Evropské unie, konkrétně na směrnici 2014/49/EU o systémech pojištění vkladů, jež harmonizuje financování systémů pojištění vkladů v EU a zavádí rizikově vážené příspěvky finančních institucí do Fondů pojištění vkladů. V Obecných pokynech jsou definovány některé pojmy související s metodikou výpočtu a popsány oblasti a míra uplatnění těchto pokynů. Především jsou tam také zásady pro vypracování a schvalování metod výpočtu příspěvků do FPV příslušnými orgány, tedy zásady pro to, jakým způsobem by tyto orgány, v České republice Česká národní banka, měly aplikovat Obecné pokyny orgánu EBA na finanční instituce v dané zemi. Následující body shrnují zásady stanovené Evropským orgánem pro bankovníctví (2015) pro vypracování metod výpočtu příspěvků.

4. Způsob výpočtu příspěvků by měl co nejvíce zohledňovat pravděpodobnost selhání instituce a výši potenciálních ztrát způsobených zásahem systému pojištění vkladů v případě selhání instituce, a to ve výši po odečtení úhrad z konkurzní podstaty.
5. Metody výpočtu by měly být nastaveny tak, aby bylo v požadovaném termínu do konce roku 2024 dosaženo cílové výše 0,8 % krytých vkladů.

Časový rámec dosažení cílové výše příspěvků může být prodloužen o čtyři roky v případě, že kumulovaný součet výplat z FPV bude vyšší než 0,8 % krytých pohledávek z vkladů. V každém případě platí požadavek rovnoměrného rozložení příspěvků, avšak stejně jako v případě Fondu pro řešení krize s přihlédnutím k hospodářskému cyklu a dopadu, které by procyklické příspěvky mohly mít na přispívající finanční instituce. Směrnice DGS rovněž umožňuje členským zemím

nastavit vyšší než požadovanou cílovou výši příspěvků nebo vybírat příspěvky ex ante i po dosažení cílové výše podle směrnice DGS.

6. Pobídky související s příspěvky do systému pojištění vkladů by měly být konzistentní s obezřetnostními požadavky na danou instituci (v podobě kapitálových požadavků a požadavků na likviditu vzhledem k riziku).

Metodika výpočtu zohledňující rizikovost instituce by tedy měla být slučitelná s obezřetnostními požadavky, které jsou na instituci kladeny, zejména pokud se metodika výpočtu stanovuje pomocí statistických a ekonometrických metod.

7. Metodika výpočtu příspěvků pro daný členský stát by měla být aplikována s ohledem na specifické charakteristiky bankovního sektoru v zemi, s ohledem na účetní postupy, postupy vykazování a na regulační režim země.

Způsob výpočtu příspěvků do FPV by měl zohledňovat strukturu bankovního sektoru dané země. Pokud je v členském státě spíše homogenní struktura bankovního trhu, měl by systém pojištění vkladů využívat jednodušších metod výpočtu než v případě heterogenní struktury trhu. Jestliže se v členském státě nachází větší počet heterogenních institucí, jsou pro výpočet nutné sofistikovanější metody. A to proto, aby bylo možné odlišit jednotlivé instituce na základě jejich rizikovosti, například při použití většího počtu kategorií rizik nebo klouzavé stupnice.

8. Způsob stanovení příspěvků by měl být objektivní tak, aby bylo zajištěno, že instituce, které vykazují podobné charakteristiky z hlediska rizika, systémové významnosti a modelu podnikání, je zařazeny do podobné kategorie, a transparentní, potažmo srozumitelný a poskytující možnost pochopit účel rizikově vážených příspěvků a předvídat jejich výši.
9. Data, která systém pojištění vkladů požaduje k výpočtu příspěvků do FPV, by neměla mít za následek dodatečné požadavky na vykazování.

Systémy pojištění vkladů by tedy měly co nejvíce využívat informací, které již mají k dispozici a vyžadovat další údaje jen pokud jsou nezbytné pro určení rizika instituce.

10. Data, která jsou systémům pojištění vkladů poskytována za účelem výpočtu příspěvků, by měla být důvěrná. Systém pojištění vkladů by však veřejnosti měl poskytnout minimálně popis metody výpočtu a parametry vzorce, pomocí kterého jsou příspěvky stanovovány, nemusí ale zveřejňovat váhy daného rizikového indikátoru. To, jak byla určitá instituce rizikově klasifikována, je však interní informace, která by měla být poskytnuta pouze příslušné instituci.
11. Pokud má příslušný systém pojištění vkladů přístup k historickým údajům finanční instituce, měl by je využít k nastavení parametrů metody výpočtu. Těmito údaji jsou myšleny informace o selhání instituce a o událostech, ve kterých bylo selhání pravděpodobné, ale podařilo se mu předejít nebo informace o míře výtěžnosti systému pojištění vkladů při takových událostech.

6.2 Aplikace nové metodiky výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů v českých podmínkách

Konkrétní metodika výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladu aplikovaná v českých podmínkách pro příslušné finanční instituce je uvedena v pokynech České národní banky ze dne 25. ledna 2016. (2016 b))

6.2.1 Roční cílová výše příspěvků a Roční sazba příspěvků

Česká národní banka každoročně stanoví, podobně jako u příspěvků do Fondu řešení krize, roční cílovou výši příspěvků pro instituce, vůči kterým byly v minulém roce evidovány kryté pohledávky z vkladů. Pro výpočet roční cílové úrovně příspěvků (ATL) se bere v úvahu průměrný stav krytých pohledávek z vkladů za čtyři čtvrtletí předchozího roku. Vzorec pro výpočet ATL má dvě varianty. Na to, kdy se která použije, závisí na aktuální výši příspěvků ve Fondu pojištění vkladů. Pokud je výše prostředků ve FPV nižší než 0,8 % pojištěných vkladů u všech institucí, použije se následující vzorec:

$$ATL = \frac{0,008 \times CD \times 1000 - ADGSF}{2024 - t + 1} \times mae, \text{ kde}$$

- CD představuje objem krytých pohledávek z vkladů (v tis. Kč),
- ADGSF aktuální výši prostředků ve FPV,
- t je rok, ve kterém se cílová výše příspěvků stanovuje a
- koeficient *mae* ve vzorci zohledňuje hospodářský cyklus.

Koeficient *mae* se stanovuje podle stejné metodiky jako v případě Fondu pro řešení krize. Je součtem neupravené hodnoty *mae*, která je vždy rovna 1, a příspěvku hospodářského a finančního cyklu. Způsob výpočtu těchto příspěvků je popsán v předchozí kapitole, pro rok 2016 koeficient *mae* stanoven nebyl. (Česká národní banka, 2016 d)) Jak bylo rovněž uvedeno v předchozí kapitole, výše příspěvků ve Fondu pojištění vkladů přesahuje hranici 0,8 % krytých vkladů, proto byla roční výše příspěvků stanovena podle vzorce:

$$ATL = 0,00045 \times CD \times 1000$$

Česká národní banka (2016 d)) výši ATL pro rok 2016 neuveřejnila. Zveřejnila však roční sazbu příspěvků (CR), která představuje výši příspěvku na jednotku kryté pohledávky z vkladu. Roční sazba příspěvků se vypočítá dle vzorce:

$$CR = \frac{ATL}{CD \times 1000}$$

Roční sazba příspěvků na základě rozhodnutí ČNB pro rok 2016 činí 0,045 %. To jen potvrzuje, že výše ATL je stanovována na základě druhého vzorce, tedy že aktuální výše příspěvků ve FPV přesahuje hranici 0,8 % krytých vkladů.

V případě, že by došlo k poklesu objemu prostředků ve FPV poté, co byla dosažena cílová hodnota prostředků, může Česká národní banka stanovit roční výši příspěvků tak, aby požadovaného objemu prostředků bylo dosaženo v přiměřené době. Podle zákona 21/1992 Sb., o bankách je termín pro dosažení cílové výše 5 let od doby, kdy k tomuto poklesu došlo. Pokud by však pokles prostředků přesáhl 1/3 cílové hodnoty prostředků, nastaví ČNB výši příspěvků tak, aby požadované výše příspěvků bylo dosaženo do 6 let od poklesu.

Zákon o bankách rovněž povoluje vybírání mimořádných příspěvků v případě, že by prostředky ve FPV nedostačovaly k vyplacení zákonem stanovených náhrad vkladů. V tomto případě může ČNB stanovit mimořádný příspěvek až ve výši 0,5 % krytých vkladů za kalendářní rok. Ve výjimečných případech tento zákon stanoví i vyšší příspěvky, než je tento limit.

6.2.2 Indikátory rizika a výpočet Individuálního rizikového skóre instituce

Jelikož jsou od 1. 1. 2016 příspěvky do FPV rizikově vážené, je třeba stanovit individuální rizikovitost dané instituce. Celková rizikovitost jedné instituce se skládá ze součtu hodnocení rizik u ukazatelů stanovených v Obecných pokynech Evropského orgánu pro bankovníctví. EBA v Obecných pokynech (2015) ustavil osm indikátorů rizika, přičemž každému z nich přiřadil určitou minimální váhu tak, aby celkové váhy všech indikátorů rizika byly ve výši 75 %. Rozdělení zbývajících 25 % je na rozhodnutí příslušného orgánu ve členském státě. Může je buď rozdělit mezi stávající indikátory, nebo přidat další indikátory rizika a ty opatřit vahami v rámci zbývajících 25 % podle svého uvážení. Česká národní banka těchto 25 % rozdělila mezi sedm indikátorů rizika. Následující tabulka obsahuje výpočet jednotlivých skupin indikátorů, pomocí kterých se stanovuje individuální rizikovitost instituce.

Tab. 2 Přehled skupin indikátorů rizika pro stanovení Individuálního rizikového skóre

Skupina indikátorů rizika	Váha skupiny indikátorů (IW) v %		
	Minimální váha	Regulatorní úprava	Celková váha
Kapitál	18	6	24
Likvidita a financování	18	0	18
Kvalita aktiv	13	7	20
Model podnikání a řízení	13	8	21
Potenciální ztráty FPV	13	4	17
Celkem	75	25	100

Zdroj: Česká národní banka (2016c))

Pro stanovení rizikové váhy se u každého z ukazatelů vypočítá hodnota Individuálního rizikového skóre IRS. Česká národní banka pro výpočet vybrala ze dvou možných variant metodu klouzavé stupnice. Ta spočívá v tom, že pro každý ukazatel rizika se vypočte individuální bodové hodnocení rizika, přičemž pro každý indika-

tor je stanovena horní mez (a) a dolní mez (b) a hodnoty mezi těmito hranicemi jsou dány spojitou lineární funkcí. EBA (2015) uvádí, že nastavení hodnot mezí by mělo být takové, aby členské instituce i přes svou rozmanitost do uvedeného intervalu co možná nejvíce spadaly. Pokud se však stane, že je indikátor rizika vyšší než horní mez, hodnota IRS se rovná 100. Je-li indikátor rizika nižší než dolní mez, pak se IRS rovná 0. Uvedené platí v případě, kdy vyšší hodnota indikátoru představuje vyšší rizikovost instituce. V opačném případě, tedy pokud vyšší hodnota indikátoru představuje nižší riziko, se IRS rovná 100, když je hodnota indikátoru nižší než stanovená dolní mez. Pro hodnoty indikátoru v tomto intervalu stanovených mezí se výše IRS vypočte podle následujícího vzorce:

$$IRS = \frac{x-b}{a-b} \times 100, \text{ kde}$$

- x představuje hodnotu indikátoru rizika.

Výše uvedený vzorec platí v případě rostoucí funkce (např. u podílu pohledávek v selhání k celkovým pohledávkám), kdy vyšší hodnota představuje vyšší riziko. V opačném případě, kdy vyšší hodnota představuje nižší riziko, tedy pro klesající funkci, se využije následující vzorec:

$$IRS = -\frac{x-a}{a-b} \times 100$$

Následující tabulka obsahuje přehled jednotlivých indikátorů pro výpočet Individuálního rizikového skóre instituce. V přehledu pro výpočet rizikového skóre finanční instituce není ukazatel čistého stabilního financování (NSFR), tak jak navrhol EBA. Je to z toho důvodu, že pro tento ukazatel dosud nejsou dostupné výkazy pro předávání dat od obchodních bank České národní bance. V tabulce jsou rovněž uvedeny příslušné váhy dle metodiky EBA a také nastavení horních a dolních mezí pro jednotlivé indikátory Českou národní bankou. Tabulka obsahuje pouze názvy jednotlivých ukazatelů, jejich vzorce a postupy pro stanovení jednotlivých proměnných ve vzorcích jsou uvedeny v příloze této práce.

První skupina ukazatelů se týká **kapitálu**. Pákový poměr měří kapitálovou pozici instituce bez ohledu na rizikovost aktiv. Druhý kapitálový ukazatel měří velikost kmenového kapitálu Tier1 vůči rizikové expozici, tzv. poměr CET1 kapitálu. Pro uvedené ukazatele platí, že čím vyšší hodnotu ukazatel má, tím nižší riziko to pro instituci představuje. Proto se při stanovování hodnoty IRS využívá klesající funkce. Oba ukazatele mají přidělenou minimální váhu 9 %, ČNB přidala dalších 6 %, celková váha kapitálových ukazatelů tedy činí 24 %.

Další skupinou ukazatelů jsou ukazatele týkající se **likvidity a financování**. Tato skupina má přidělenou minimální rizikovou váhu 18 %, která je rovněž i váhou celkovou. Aktuálně se v této skupině využívá pouze ukazatele krytí likvidity (LCR), který reflektuje schopnost instituce dostát svým krátkodobým závazkům ve splatnosti. Čím vyšší je jeho hodnota, tím více je instituce schopna plnit své závazky

v případě nahodilého nedostatku likvidity. Opět se tedy využije klesající funkce IRS. V plánu je ještě využití ukazatele čistého stabilního financování (NSFR), který měří schopnost instituce sladit splatnost svých aktiv a závazků. Čím více je instituce schopná splatnosti aktiv a závazků sladit, tím je hodnota ukazatele vyšší. Využit bude po aktualizaci výkazů k tomuto ukazateli. V současné době je ukazateli LCR přiřazena minimální váha 9 % na základě Obecných pokynů EBA (2015) a dalších 9 % je mu přiřazeno v podobě regulatorní úpravy ČNB. Je to z důvodu nevyužití ukazatele NSFR, kterému po aktualizaci výkazů bude těchto 9 % přiřazeno jako minimální váha.

Tab. 3 Indikátory a jejich váhy a meze pro výpočet individuálního rizikového skóre

Indikátor rizika	Váha indikátoru (IW) v %			IRS - ↑, ↓ funkce, hodnoty mezí (a, b)
	Min. váha	Regul. úprava	Celková váha	
KAPITÁL	18	6	24	-
<i>pákový poměr</i>	9	1	10	↓ fce; a=10, b=4
<i>kapitálový poměr CET1</i>	9	5	14	↓ fce; a=14, b=7
LIKVIDITA A FINANCOVÁNÍ	18	0	18	-
<i>ukazatel krytí likvidity</i>	9	9	18	↓ fce; a=120, b=80
KVALITA AKTIV	13	7	20	-
<i>podíl pohledávek se selháním</i>	13	7	20	↑ fce; a=10, b=4
MODEL PODNIKÁNÍ A ŘÍZENÍ	13	8	21	-
<i>riziková expozice/celková aktiva</i>	6,5	7,5	14	↑ fce; a=75, b=40
<i>rentabilita aktiv</i>	6,5	0,5	7	↓ fce; a=1,5; b=0
POTENCIÁLNÍ ZTRÁTY FPV	13	4	17	-
<i>nezatížená aktiva/kryté vklady</i>	13	4	17	↓ fce; a=500, b=50
Celkem	75	25	100	-

Zdroj: Česká národní banka (2016c))

Ve skupině týkající se **kvality aktiv** se využívá pouze ukazatele, který měří podíl pohledávek v selhání vůči celkovým pohledávkám v investičním portfoliu. Tento ukazatel poskytuje informaci o typu úvěrové činnosti, které daná instituce vykonává. Pokud bude hodnota tohoto ukazatele vysoká, je možné odvodit, že instituce se buď zaměřuje na vysoce rizikové segmenty zákazníků, nebo nedostatečně řídí úvěrové riziko. V každém případě vyšší hodnota značí vyšší rizikovost instituce, využije se tedy rostoucí funkce IRS. Skupina má celkově 20% váhu, z čehož 13 % tvoří minimální váha stanovená orgánem EBA, zbývajících 7 % jsou regulatorní úpravy ČNB.

Čtvrtou skupinou ukazatelů jsou ukazatelé související s **modelem podnikání a řízení**. Podíl rizikově vážených aktiv na celkových aktivech reflektuje podobně jako u předchozího indikátoru, typ úvěrové činnosti instituce. Čím více rizikově vážených aktiv daná instituce vlastní, tím více rizikovou činnost provádí. Pro tento

ukazatel se rovněž jako u předešlého ukazatele využívá rostoucí funkce IRS. Druhým ukazatelem v této skupině je rentabilita aktiv. Ukazatel měří velikost zisku vyprodukovaného pomocí 1 Kč aktiv, tedy to, jak je instituce schopna produkovat zisk. Žádoucí je vysoká, avšak udržitelná rentabilita z hlediska stability. Ukazatel by tedy neměl dosahovat záporných hodnot, ale ani hodnot neudržitelně vysokých. Obě situace totiž představují pro instituci riziko. Česká národní banka (2016 c)) pro tento ukazatel stanovila použití klesající funkce IRS. Celková váha skupiny je 21 %, přičemž oba ukazatelé mají minimální váhy po 6,5 %. Většina ze zbylých 8 % je přiřazena k ukazateli výše rizikově vážených aktiv, a to 7,5 %.

Poslední skupina se týká **potenciálních ztrát**, které systém pojištění vkladů mohou zasáhnout v případě výplaty náhrad vkladů. Tvoří ji jediný ukazatel, a tím je poměr nezatížených aktiv a krytých pohledávek z vkladů. Hodnota ukazatele představuje míru úhrad v rámci konkurzní podstaty instituce, která je v úpadku nebo u ní bylo zahájeno insolvenční řízení. Platí, že čím nižší je hodnota ukazatele, tím větší ztráty může systému pojištění vkladů způsobit ztráty. Funkce IRS je tedy klesající a váha skupiny a stejně tak ukazatele představuje 17 % celkové váhy, z čehož 13 % je minimální váha, zbylá 4 % představují regulatorní úpravy.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud například hodnota pákového poměru vyjde v rozmezí 4-10, použije se vzorec IRS pro klesající funkci. Předpokládejme, že pákový poměr určité instituce je roven 6, pak samotný výpočet Individuálního rizikového skóre bude následující:

$$IRS = -\frac{6-10}{10-4} \times 100 = 66,67$$

V rámci této diplomové práce je aktuální metodika výpočtu aplikována na dvě instituce, které jsou povinny přispívat do Fondu pojištění vkladů, konkrétně na Československou obchodní banku a Air Bank. Následující tabulka obsahuje hodnoty pro výpočet jednotlivých indikátorů rizika, na jejichž základě se vypočítají hodnoty IRS. Údaje pro výpočet indikátorů rizika byly získány a dopočítány z výročních zpráv bank k 31.12.2015 a čtvrtletních výkazů překládaných bankami v rámci informační povinnosti podle vyhlášky ČNB 163/2014. Detailnější informace o položkách, jež jsou zahrnované do výpočtu, jsou obsazeny v příloze této práce.

Tabulka níže obsahuje výsledné hodnoty indikátorů a vypočtené hodnoty funkce Individuálního rizikového skóre. Hodnoty IRS jsou na základě pokynů ČNB (2016 b)) zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Tab. 4 Přehled údajů potřebných pro výpočet indikátorů rizika u ČSOB a Air Bank

Údaj potřebný pro výpočet indikátorů rizika	ČSOB v mil. Kč	Air Bank v mil. Kč
kapitál Tier1	59 665	3 750
aktiva celkem	930 794	76 413
celkový kapitálový požadavek	26 043	2 380
celková riziková expozice	325 540	29 745
pohledávky se selháním	9 859	208
celkové úvěrové pohledávky	286 581	29 795
čistý zisk	14 781	599
nezatížená aktiva	855 864	76 150
pojištěné vklady	579 375	61 869
kryté pohledávky z vkladů	341 831	36 506

Zdroj: převzato a dopočteno na základě výročních zpráv bank k 31.12.2015, čtvrtletních výkazů překládaných České národní bance a příslušných metodických pokynů

Tab. 5 Hodnoty ukazatelů a výše individuálního rizikového skóre u ČSOB a Air Bank

Indikátor rizika	ČSOB		Air Bank	
	Hodnota indikátoru	Hodnota IRS	Hodnota indikátoru	Hodnota IRS
pákový poměr	6,41 %	59,83	5,14 %	81,00
kapitálový poměr CET1	18,33 %	0	11,35 %	37,86
ukazatel krytí likvidity	163 %	0	94,51 %	63,73
podíl pohledávek se selháním	3,44 %	0	0,70 %	0
riziková expozice/celková aktiva	34,97 %	0	42,26 %	6,45
rentabilita aktiv	1,54 %	0	0,88 %	41,33
nezatížená aktiva/kryté vklady	250,38 %	55,47	208,59 %	64,76

Zdroj dat: vypočteno na základě výročních zpráv bank k 31.12.2015, čtvrtletních výkazů předkládaných České národní bance

Z tabulky je patrné, že ČSOB se v pěti ze sedmi ukazatelů vymyká intervalu dolních a horních mezí stanovených Českou národní bankou. Kapitálový poměr, ukazatel krytí likvidity, podíl pohledávek v selhání, podíl rizikově vážených aktiv a rentabilita aktiv představují na základě metodiky ČNB nulový příspěvek k Individuálnímu rizikovému skóre. Výsledek těchto ukazatelů totiž pro banku indikuje nižší riziko. Respektive výše Individuálního rizikového skóre je nulová proto, že hodnota ukazatele je nižší, než jsou hodnoty dolních mezí u rostoucích funkcí (podíl pohledávek v selhání a podíl rizikově vážených aktiv) nebo je hodnota ukazatele vyšší, než jsou hodnoty horních mezí u klesajících funkcí (jako je tomu v případě kapitálového poměru CET1, ukazatele krytí likvidity a rentability aktiv). Na základě výše

uvedeného lze vyvodit, že interval daný dolními a horními mezemi by měl být rozšířen, tak aby indikátory rizika pro ČSOB spadaly do stanovených mezí.

Hodnoty ukazatelů pro Air Bank se však intervalům stanoveným ČNB s jedinou výjimkou nevymykají. Touto výjimkou je podíl pohledávek v selhání, který pro Air Bank vyšel ještě nižší než u ČSOB. Jelikož i podíl pohledávek v selhání u ČSOB je nižší než dolní stanovená mez, je hodnota Individuálního rizikového skóre stejná, tedy nulová. Bodové hodnocení IRS ostatních ukazatelů u Air Bank je ve srovnání s IRS u ČSOB vždy vyšší. Na první pohled je možné z přehledu hodnot ukazatelů a jejich IRS odvodit, že Air Bank je ve srovnání s ČSOB více riziková, což by mělo být zohledněno v jejím příspěvku do Fondu pojištění vkladů. Na jednotku vkladů by tedy příspěvek Air Bank měl být vyšší než u ČSOB.

6.2.3 Celkové rizikové skóre a Celková riziková váha instituce

Sečteme-li body Individuálního rizikového skóre při zohlednění vah přidělených každému z indikátorů, dostaneme hodnotu Celkového rizikového skóre (ARS). ARS tedy představuje vážený průměr Individuálního rizikového skóre a celkové váhy každého z ukazatelů.

$$ARS = \sum_{j=1}^n IW_j \times IRS_j, \text{ kde}$$

- IW_j = váha indikátoru j
- IRS_j = individuální rizikové skóre indikátoru j
- N = počet indikátorů

Celkové rizikové skóre vypočtené na základě IRS a rizikových vah ukazatelů pro obě analyzované banky je uvedeno v následující tabulce. Na základě pokynů České národní banky jsou hodnoty ARS pro účely dalšího výpočtu zaokrouhleny na dvě desetinná místa. (2016 b))

Následně se na základě celkového rizikového skóre každé instituci přiřadí celková riziková váha (ARW). Podle Obecných pokynů EBA (2015) to lze provést prostřednictvím klouzavé stupnice na základě lineární nebo exponenciální rovnice. V případě lineární rovnice je ARS k ARW přiřazena lineárně, přičemž je-li ARS rovno 100 (což je nejrizikovější bodové hodnocení), odpovídající hodnota ARW je představována horní rizikovou mezí α , je-li ARS rovno 0, je instituce přiřazena dolní riziková mez β . V pokynech ČNB (2016 b)) jsou uvedeny hodnoty těchto mezí, kdy horní riziková mez α je rovna 150 %, dolní riziková mez β je rovna 20 %. Uvedené hodnoty vyplývají z rizikových vah, které stanovuje nařízení CRR (č. 575/2013). Exponenciální průběh funkce se pak od lineární liší tím, že motivuje instituce k co nejnižším bodovým hodnocením rizik. Je to dáno průběhem funkce, kdy čím vyšší je hodnota rizikového skóre, tím přírůstky jim přiřazených rizikových vah více narůstají.

Česká národní banka zvolila variantu lineární funkce, jež je dána vzorcem:

$$ARW = 20 + (150 - 20) \times \frac{ARS}{100}$$

V následující tabulce jsou uvedeny výsledky Celkové rizikové váhy lineárně přiřazené danému Celkovému rizikovému skóre pro sledované banky. Hodnoty ARW v % jsou rovněž zaokrouhleny na dvě desetinná místa podle pokynů ČNB. (2016 b))

Tab. 6 Celkové rizikové skóre a Celková riziková váha ČSOB a Air Bank

Ukazatel	ČSOB	Air Bank
Celkové rizikové skóre	2,20	5,67
Celková riziková váha v %	22,86	27,37

Je zřejmé že, že ARW u Air Bank vychází vyšší než u ČSOB, a to o zhruba 4,5 p. b., což je v souladu s výše uvedenými předpoklady.

6.2.4 Neupravené a upravené rizikově vážené příspěvky institucí

Jakmile je známa Celková riziková váha dané instituce, je možné vypočítat neupravený rizikově vážený příspěvek instituce ($URBC_i$) do Fondu pojištění vkladů. Vychází se ze součinu Roční sazby příspěvků (CR), která je pro všechny instituce stanovena ve stejné výši, v letošním roce je to 0,045 %; vypočtené hodnoty ARW pro danou instituci zvlášť a hodnoty krytých vkladů u dané instituce (CD_i) v tisících Kč. Celý součin se následně ještě vynásobí číslem 1000. Vzorec pro výpočet neupravených rizikově vážených příspěvků je tedy následující:

$$URBC_i = CR \times ARW_i \times CD_i \times 1000$$

Jelikož výše krytých vkladů není v současné době veřejně dostupnou informací, byla výše krytých vkladů u jednotlivých institucí vypočtena pomocí koeficientu představujícího podíl krytých vkladů na pojištěných vkladech všech bank v České republice. Agregovaná data pro všechny banky jsou dostupná v databázi ARAD České národní banky. Podle údajů ČNB tedy kryté vklady, tedy vklady nepřevyšujících 100 000 eur u jedné instituce na jednoho vkladatele, na pojištěných vkladech všech bankovních institucí představují 59 %.

Dalším prvkem výpočtu je vyrovnávací koeficient μ . Pomocí vyrovnávacího koeficientu se upraví rizikově vážené příspěvky $URBC_i$ a vypočte se konečný příspěvek do Fondu pojištění vkladů. Vyrovnávací koeficient se využívá v případě, že souhrn ročních příspěvků jednotlivých institucí, který je vypočten pouze z výše krytých vkladů, celkové rizikové váhy instituce a roční sazby příspěvků, je vyšší nebo nižší, než je roční cílová výše stanovena pro daný rok. Vyrovnávací koeficient je stanovován Českou národní bankou na roční bázi a je pro všechny instituce přispívající do FPV stejný. Při výpočtu se vychází z celkové úrovně příspěvků (ATL) a součtu neupravených rizikově vážených příspěvků všech institucí. Vzorec pro jeho výpočet je následující:

$$\mu = \frac{ATL}{\sum URBC_i}$$

Pro rok 2016 je μ stanoven ve výši 20,04254 (Česká národní banka, 2016 d)).

Posledním krokem pro stanovení výše příspěvků podle nové metodiky je vynásobení neupravených rizikově vážených příspěvků $URBC_i$ s vyrovnávacím koeficientem μ :

$$C_i = URBC_i \times \mu$$

Aplikace výpočtu neupraveného a upraveného rizikově váženého příspěvku je uvedena v následující tabulce pro obě sledované instituce:

Tab. 7 Neupravený ($URBC_i$) a upravený (C_i) rizikově vážený příspěvek ČSOB a Air Bank

Ukazatel	ČSOB	Air Bank
Neupravený rizikově vážený příspěvek v Kč	35 164 181	4 496 292
Upravený rizikově vážený příspěvek v Kč	704 779 504	90 117 118
Příspěvek na jednotku krytých vkladů v %	0,21	0,25

Aby bylo možné určit, zda příspěvek Air Bank do FPV je skutečně vyšší než příspěvek ČSOB kvůli vyšší rizikovitosti Air Bank, je nutné podělit C_i objemem krytých vkladů v dané bance. Tento poměr je uveden ve třetím řádku předešlé tabulky. Procentní podíl příspěvku na krytých vkladech je skutečně vyšší u Air Bank, jak bylo předpokládáno.

6.3 Předchozí metodika výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů

Do 31. 12. 2015 byly příspěvky do Fondu pojištění vkladů upraveny zákonem 21/1992 Sb., o bankách a zákonem 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech. V souladu s příslušnými paragrafy těchto zákonů odváděly členské instituce Fondu pojištění vkladů příspěvky v následující výši:

- banky odváděly příspěvky čtvrtletně ve výši 0,04 % z průměru objemu pojištěných pohledávek z vkladů včetně úroků;
- družstevní záložny přispívaly rovněž čtvrtletně 0,08 % z průměrného objemu pojištěných pohledávek z vkladů, včetně úroků a
- stavební spořitelny odváděly příspěvky také ve čtvrtletní frekvenci, a to ve výši 0,02 % průměrných pojištěných pohledávek z vkladů, včetně úroků. (Fond pojištění vkladů, 2016)

Z výše uvedeného je zřejmé, že od 1.1.2016 došlo ke **změně frekvence odvodů** příspěvků, kdy podle předešlé úpravy se příspěvky hradily na čtvrtletní bázi, nyní se odvádí jednou ročně. Změnil se také **základ, ze kterého jsou příspěvky počítány**. Zatímco podle předchozí úpravy se braly v úvahu pojištěné vklady, nová úprava bere v úvahu kryté vklady, tedy vklady do 100 000 eur jednoho klienta u jedné instituce. V neposlední řadě se také obě metodiky výpočtu liší v tom, že nová úprava **zohledňuje rizikovost** dané instituce.

Nová metodika výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů byla v předchozích subkapitolách aplikována na reálná data za rok 2015 u vybraných bank – ČSOB a Air Bank. V následující tabulce jsou pro srovnání uvedeny příspěvky do Fondu pojištění vkladů za rok 2015 pro ČSOB a Air Bank ve skutečné výši, v jaké byly podle předešlé metodiky odvedeny.

Tab. 8 Srovnání příspěvků do Fondu pojištění vkladů podle současné a předchozí metodiky u ČSOB a Air Bank

Použitá metodika výpočtu	ČSOB	Air Bank
Příspěvky dle aktuální metodiky (v mil. Kč)	705	90
Příspěvky dle předchozí metodiky (v mil. Kč)	927	99

Zdroj: vlastní výpočty, Výroční zprávy bank k 31. 12. 2015

U obou analyzovaných bank jsou příspěvky vypočtené podle nové metodiky nižší, než tomu bylo podle předchozí úpravy, kdy byla relativní výše příspěvků určena paušálně. Je to proto, že došlo ke změně základu pro výpočet těchto příspěvků, jelikož kryté vklady představují pouze určitou část pojištěných vkladů. V rámci této práce bylo počítáno s koeficientem 0,59. Byl tedy přijat předpoklad, že kryté vklady představují 59 % pojištěných vkladů. Je ovšem zřejmé, že příspěvky u obou bank nepoklesly stejně. Příspěvek do FPV podle nové metodiky byl u ČSOB o téměř 24 % nižší, než tomu bylo podle původní metodiky. U Air Bank to byl pouze 9% pokles. U Air Bank nebyl pokles příspěvku tak dramatický, jelikož jak již bylo výše zmíněno, Air Bank se jevila ve srovnání s ČSOB jako rizikovější.

Pro banky ani ostatní instituce, které do FPV odvádí příspěvky, to ovšem neznamená, že se celková výše jejich odvodů sníží. Je to z důvodu transpozice regulačních opatření na úrovni EU, kdy jsou od 1. 1. 2016 české banky povinny přispívat nejen do Fondu pojištění vkladů, ale rovněž do Fondu pro řešení krize. Z výše uvedené komparace tedy není možné určit, zda je celkový objem příspěvků, které jsou od roku 2016 finanční instituce povinny odvádět, pro ČSOB a Air Bank vyšší nebo nižší než podle předchozí regulace.

Závěr kapitoly

Cílem kapitoly bylo na základě komparace aktuální a předešlé metodiky výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů identifikovat potenciální dopady na výkonnost českých bank. Nová metodika byla aplikována na reálná data ČSOB a Air Bank za rok 2015 a srovnána s reálnou výší odvedených příspěvků.

Bylo zjištěno, že se metodiky výpočtu liší ve způsobu stanovování výše příspěvků, kdy předchozí metodika stanovovala výši příspěvků paušálním způsobem, nová metodika je stanovuje na základě rizikovosti dané instituce. Liší se také základ, ze kterého se příspěvky počítají. Předchozí metodika vychází z objemu pojištěných vkladů, aktuální metodika zohledňuje výši krytých vkladů instituce, tedy vklady nepřevyšující 100 000 eur na vkladatele a finanční instituci. Rozdílná je i frekvence odvodu příspěvků, nyní se příspěvky odvádějí na roční bázi, dříve byly odváděny čtvrtletně.

V rámci aplikace nové metodiky na datech vybraných bank byla zjištěna vyšší rizikovost Air Bank ve srovnání s ČSOB. Z tohoto důvodu byly i výsledné rizikově vážené příspěvky na jednotku krytých vkladů u Air Bank vyšší než u ČSOB. Ovšem absolutní výše příspěvků vypočtených podle nové metodiky je ve srovnání s výší příspěvků podle předchozí metodiky o poznání nižší. U ČSOB tento pokles dosahuje 24 %, u Air Bank pouze 9 %.

S jistotou ovšem nelze na základě tohoto srovnání určit, jaký dopad bude mít aplikace nové metodiky výpočtu příspěvků do FPV na výkonnost bank, jelikož od 1. 1. 2016 jsou banky kromě příspěvků do FPV povinny odvádět i příspěvky do Fondu pro řešení krize.

7 Dopad kapitálových požadavků na rentabilitu českých bank

Cílem této kapitoly je kvantifikovat dopad na bankovní instituce, který vyplývá z jejich povinnosti udržovat požadovanou míru kapitálové přiměřenosti. Tento požadavek bude aplikován na data již dříve analyzovaných bank, tedy ČSOB a Air Bank, získaná z výročních zpráv těchto bank k 31. 12. 2015. Bude kvantifikována úroveň ušlých výnosů banky, kdy tyto ušlé výnosy jsou způsobeny absencí možnosti kapitál držený v rámci kapitálové přiměřenosti investovat nebo poskytnout ve formě úvěru či půjčky.

Jak bylo zmíněno v podkapitole 4.1, banky jsou na základě směrnice CRD IV a nařízení CRR povinny držet kapitálový požadavek ve výši 8 % rizikově vážených aktiv ke krytí neočekávaných ztrát. Následující tabulka obsahuje přehled výše rizikově vážených aktiv a celkový kapitálový požadavek ke konci roku 2015 u obou sledovaných bank.

Tab. 9 Výše rizikově vážených aktiv a celkového kapitálového požadavku u ČSOB a Air Bank

<i>V mil. Kč</i>	ČSOB	Air Bank
celková riziková expozice	325 540	29 745
celkový kapitálový požadavek	26 043	2 380

Zdroj: výroční zprávy bank k 31. 12. 2015

Pro kvantifikaci rozdílu mezi výnosností kapitálu v případě udržování kapitálové přiměřenosti a volného nakládání s těmito prostředky je využito dvou variant. Obě vybrané varianty v sobě nesou minimální riziko, a stejně jako u obdobných investičních příležitostí, nesou rovněž i nízký výnos. Tyto varianty byly zvoleny pro ilustraci, jaké minimální výnosnosti kapitálu by mohlo být dosaženo, kdyby banky neměly povinnost držet zmiňovaných 8 % rizikově vážených aktiv.

První varianta představuje situaci, kdy banka prostředky ve výši celkového kapitálového požadavku investuje do desetiletých státních dluhopisů České republiky. Výnos bude počítán za období 1 roku tak, jako by banka tyto prostředky investovala na konci roku 2015. Roční úroková míra k 31. 12. 2015 desetiletých státních dluhopisů činila 0,49 % p. a. Dosažený výnos tedy představuje výnos s minimálním rizikem, jehož by banka dosáhla, pokud by investovala prostředky ve výši celkového kapitálového požadavku.

Druhá varianta zohledňuje ušlý výnos, který banka nese, jelikož prostředky ve výši celkového kapitálového požadavku není možné poskytnout v podobě úvěru či půjčky. Aby byl dodržen požadavek na co možná nejnížší rizikovost varianty, potažmo tedy i výnosnosti, nejedná se o úvěr klientovi banky, avšak o půjčku poskytnutou jiné komerční bance. Zároveň je tak možné se vyhnout nepřesnostem, které by vyvstaly v případě uvažování úvěru klientům, jelikož náklady na poskytnutí úvěru klientům nejsou zveřejňovány, výsledky této varianty by tedy byly zkrlesle-

ny. V této variantě je tedy uvažována půjčka jiné bance na 1 rok poskytnutá na konci roku 2015. Mezibankovní úroková sazba PRIBOR, za ní je půjčka poskytována, k 31. 12. 2015 činila 0,46 % p. a. Tato varianta tedy představuje nejmenší výnos s minimálním rizikem, kterého by banka dosáhla, pokud by celkový kapitálový požadavek poskytla ve formě půjčky.

Následující tabulka obsahuje přehled ušlých výnosů z kapitálu drženého v rámci kapitálových požadavků pro ČSOB a Air Bank. Výsledky jsou pro lepší představu rovněž vyjádřeny jako procentní podíl na čistém zisku banky.

Tab. 10 Výše ušlého výnosu vyplývající z kapitálové přiměřenosti u ČSOB a Air Bank

V mil. Kč	ČSOB		Air Bank	
	Ušlý výnos	Ušlý výnos/zisk	Ušlý výnos	Ušlý výnos/zisk
Varianta 1	128	0,87 %	12	2 %
Varianta 2	120	0,81 %	11	1,84 %

Z výsledků zobrazených v předchozí tabulce lze usoudit, že ušlý výnos Air Bank je zhruba o jeden procentní bod vyšší než v případě ČSOB. Avšak podíl ušlého zisku není nijak významný, u ČSOB se pohybuje pod úrovní 1 %, Air Bank vykazuje ušlý zisk kolem 2% hodnoty čistého zisku vykázaného za rok 2015. V absolutních hodnotách představuje výše ušlého výnosu v případě první varianty, tedy investice do desetiletých českých státních dluhopisů 128 milionů Kč u ČSOB, respektive 12 milionů Kč v případě Air Bank. Druhá varianta, tedy poskytnutí půjčky jiné komerční bance, pro banky znamenala nižší ušlé výnosy než u první varianty. ČSOB ve druhé variantě ztrácí 120 milionů Kč, Air Bank 11 milionů Kč.

Je ovšem nutné podotknout, že vypočtené hodnoty představují minimální výši ušlých výnosů, jelikož obě zvolené varianty nesly nízký výnos, ale také nízké riziko. Při aplikaci výpočtu na rizikovější a výnosnější variantu, například v podobě investice do akcií nebo poskytnutí spotřebitelských úvěrů klientům banky, by podíl ušlého výnosu na zisku již nemusel být nevýznamný.

Závěr kapitoly

Cílem této kapitoly bylo kvantifikovat velikost ušlých výnosů z kapitálu vzniklých v důsledku udržování požadované kapitálové přiměřenosti ve sledovaných bankách. Pro tento účel byly vypočteny velikost ušlého výnosu, kterého by banky mohly dosáhnout, pokud by prostředky ve výši celkových kapitálových požadavků investovaly do desetiletých českých státních dluhopisů nebo prostředky poskytly ve formě půjčky jiné bance.

Bylo zjištěno, že podíl ušlých výnosů vůči zisku vykázanému k 31. 12. 2015 u obou variant i obou bank je poměrně nevýznamný, ačkoli u Air Bank je oproti ČSOB přibližně 1% rozdíl. Vypočtené hodnoty však představují minimální výši dopadu na rentabilitu kapitálu, jelikož zvolené investiční příležitosti nesly pouze minimální míru výnosnosti. Pokud by byly zvoleny rizikovější, respektive výnosnější varianty, podíl ušlých výnosů na zisku by vzrostl.

8 Diskuze: Vyhodnocení dopadů analyzovaných bankovních regulací na bankovní trh v ČR

V této kapitole jsou vyhodnoceny dopady regulatorních opatření, které byly v práci analyzovány a kvantifikovány na vybraných českých bankách – Československé obchodní bance a Air Bank. Je provedeno zobecnění komparativní analýzy výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů a kvantifikace dopadu udržování kapitálové přiměřenosti na rentabilitu kapitálu vybraných bank na celý bankovní sektor v České republice.

8.1 Dopady zavedení rizikově vážených příspěvků do Fondu pojištění vkladů a Fondu pro řešení krize na české banky

Podle vyjádření výkonné ředitelky Garančního systému finančního trhu Renáty Kadlecové (2016) zavedení rizikově vážených příspěvků do Fondu pojištění vkladů a Fondu pro řešení krize pro banky neznamena významné navýšení těchto příspěvků. Uvádí, že „pokud porovnáme celkový objem příspěvků, které hradily finanční instituce do FPV s příspěvky do Garančního systému, nedochází téměř k žádné změně.“ To je však v rozporu s výpočty provedenými v 6. kapitole, kde byly porovnávány příspěvky velké univerzální banky ČSOB a menší retailově orientované Air Bank. Bylo zjištěno, že rizikově vážené příspěvky obou bank do Fondu pojištění vkladů podle nové metodiky se oproti příspěvkům podle původní metodiky snížily, ovšem u Air Bank byl tento pokles třetinový v porovnání s ČSOB. Dá se tedy předpokládat, že po přičtení příspěvků do Fondu pro řešení krize bude celkové zatížení Air Bank a bank, stavebních spořitelen nebo družstevních záložen, jež mají podobné zaměření vyšší, než tomu bylo v rámci předchozí metodiky výpočtu příspěvků, a to na základě větší rizikovosti v porovnání s velkými bankami.

Rovněž je možné odvodit, že u velkých univerzálních bank a bank, které se zaměřují na korporátní klientelu, může dokonce dojít ke snížení celkové odváděných příspěvků, a to z důvodu změny základny, ze které se příspěvky počítají. Ještě v roce 2015 byly základnou pro výpočet pojištěné vklady, tedy vklady na běžných, spořicí, termínovaných a vkladových účtech a vkladních knížkách. Od roku 2016 jsou na základě nové metodiky výpočtu touto základnou kryté vklady, tedy pojištěné vklady, které nepřesahují 100 000 eur na jednoho vkladatele u jedné finanční instituce. Základ pro výpočet příspěvků tak bude nižší pro banky univerzální, jež mají i podstatný podíl korporátní klientely. Pro retailově zaměřené banky, stavební spořitelny a družstevní záložny bude situace méně příznivá, jelikož mají vyšší podíl krytých vkladů na pojištěných vkladech.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že se nová metodika více dotkne menších institucí, které se zaměřují na drobnou klientelu. Tyto finanční instituce jsou na základě nové metodiky znevýhodněny nejen základnou pro výpočet příspěvků.

Na základě indikátorů, pomocí nichž se stanovuje Individuální rizikové skóre instituce, se jeví rizikovější v porovnání s velkými bankami. Je otázkou, zda jsou parametry výpočtu pro český bankovní trh správně nastaveny. Vhodná by byla změna nastavených dolních a horních mezí, jež jsou součástí výpočtu Individuálního rizikového skóre. Z provedených výpočtů v 6. kapitole je zřejmé, že ačkoli na základě Obecných pokynů Evropského orgánu pro bankovníctví (2014) by tyto meze měly být nastaveny tak, aby do tohoto intervalu spadala většina vypočtených indikátorů rizika, do mezí nastavených Českou národní bankou spadaly v případě ČSOB pouze dva indikátory rizika ze sedmi, a to pákový poměr a podíl nezatížených aktiv na krytých vkladech. Zbývajících pět indikátorů rizika podle nastavených mezí indikovalo nulový přírůstek rizika v rámci Individuálního rizikového skóre. Nutno říci, že výsledky některých indikátorů oscilovaly kolem nastavených mezí, proto by případné rozšíření těchto mezí mělo vliv na výpočet Individuálního rizikového skóre. Jedná se o indikátory podílu pohledávek se selháním a rentabilitu aktiv.

8.2 Dopady udržování kapitálové přiměřenosti na rentabilitu českých bank

V kapitole 7 byly kvantifikovány ušlé výnosy, jež vznikají z důvodu držby požadované míry kapitálové přiměřenosti bankami. V rámci kvantifikovaných scénářů (investice do desetiletých českých státních dluhopisů nebo půjčka jiné bance) byl zjištěn pouze marginální vliv ušlých výnosů na rentabilitu banky. Zároveň je však třeba podotknout, že vybrané varianty pro výpočet dopadu kapitálové přiměřenosti do výkazu o finanční pozici nesly pouze minimální míru rizikovitosti a výnosnosti. Pokud by pro kvantifikaci ušlých výnosů byly zvoleny výnosnější investiční příležitosti, velikost ušlých výnosů by vzrostla. To by ovšem byl případ, kdy nedošlo k žádným nepříznivým událostem, například v podobě růstu ceny investičních instrumentů (ať zmíněných státních dluhopisů nebo rizikovějších akcií, jež nesou vyšší výnosy), kdy by míra výnosnosti vyplývající z daného instrumentu poklesla. Nebo by také mohlo dojít k situaci, kdy prostředky poskytnuté v rámci například spotřebitelského úvěru klientovi byly po osobním bankrotu klienta nevymahatelné. Proto s jistotou nelze říci, jaký bude konečný dopad investičních příležitostí nesoucí vyšší výnos a riziko na finanční pozici banky.

Ačkoliv byl zjištěn negativní dopad na rentabilitu banky, tento stav nemusí být nutně trvalý. Požadavky na držbu většího množství kapitálu na krytí případných negativních jevů, respektive naplňování regulatorních požadavků obecně představuje pro vnější okolí banky pozitivní zprávu. Pro její klienty, akcionáře, věřitele i pro ratingové agentury je znamením větší jistoty, důvěry a v neposlední řadě stability. Větší stabilita bude vítána z pohledu věřitelů a akcionářů banky v souvislosti s principem bail-in zakotveném v rámci druhého pilíře bankovní unie, který se týká řešení bankovních krizí. Po počátečním poklesu rentability způsobeným omezenými možnostmi nakládání s tímto kapitálem může v důsledku pozitivních reakcí na udržování větší míry disponibilního kapitálu dojít ke zlepšení investiční pozice banky. A to například v podobě lepší ratingové známky, což pro banku může zna-

menat levnější přístup k cizímu kapitálu (při emisi dluhových cenných papírů nebo v rámci přijaté půjčky), kdy vlivem snížení rizikové přírážky dojde ke snížení investory (věřiteli) požadovaného úročení.

Podle vyjádření České národní banky (2014) však držba kapitálu pro splnění požadavku kapitálové přiměřenosti nepředstavuje omezení pro poskytování úvěrů klientům, jelikož byly již před povinností splňovat tento požadavek disponovaly dostatečným kapitálem i likviditou. ČNB dodává, že pokud by banky nebyly schopny okamžitě splnit kapitálové požadavky, byly by po těchto bankách ihned požadována náprava tohoto nedostatku v činnosti banky.

Podle zjištění Nguyen, Tran, Lin (2016) závisí výkonnost banky na míře její kapitalizace. Vyšší míra drženého kapitálu u méně kapitalizovaných bank má za následek zvýšení výkonnosti, právě naopak je tomu u vysoce kapitalizovaných bank. Dopad držby kapitálu v rámci kapitálové přiměřenosti není pro všechny banky jednotný, což je patrné i z provedené kvantifikace v 7. kapitole. V závěru příspěvku se na základě předchozích zjištění autoři studie vyhrávají proti jednotné bankovní regulaci kapitálu, kdy přísnější kapitálové požadavky by měly být kladeány na velké a systémově významné banky. Tyto banky totiž mají tendenci vykazovat nižší kapitálovou přiměřenost než menší banky.

Překážkou ve stanovení konečné výše dopadu kapitálové přiměřenosti na ziskovost banky je rovněž skutečnost, že se banky ušlé výnosy z kapitálu v podobě úroků budou snažit vykompenzovat zvýšenými výnosy například prostřednictvím vyšších poplatků, provizí, úrokových měr za poskytnuté úvěry nebo nižším úročením vkladů (v současné době téměř nulových úrokových sazeb z vkladů však tato možnost není aplikovatelná).

9 Závěr

Cílem této práce byla identifikace dopadů regulatorních opatření na úrovni Evropské unie v oblasti bankovního trhu na bankovní trh v České republice. K dosažení hlavního cíle práce bylo využito několika dílčích cílů.

V rámci prvního dílčího cíle byly identifikovány příčiny vytvoření regulatorních opatření, kterými se tato práce zabývá. Následně byla analyzována regulatorní opatření pod souhrnným názvem bankovní unie, a to jak na evropské úrovni, tak míra jejich dopadu v České republice, která není členskou zemí bankovní unie. V rámci druhého dílčího cíle byla na základě zjištění z předešlé analýzy komparována nová metodika výpočtu příspěvků bank do Fondu pojištění vkladů s předchozím způsobem výpočtu těchto příspěvků. Rovněž byl kvantifikován dopad požadavku udržování kapitálové přiměřenosti na rentabilitu českých bank. Prostřednictvím naplnění druhého dílčího cíle byla zodpovězena výzkumná otázka, zda budou mít analyzovaná regulatorní opatření v rámci bankovní unie rovnoměrný dopad na všechny subjekty českého bankovního trhu. Na základě zmíněných dílčích cílů byly identifikovány dopady regulatorních opatření bankovní unie na český bankovní trh.

Ve 3. kapitole zabývající se příčinami vzniku analyzovaných regulatorních opatření bylo zjištěno, že potřeba bankovní unie vznikla již před příchodem finanční krize, jelikož s postupující internacionalizací odvětví bankovního trhu byl dosavadní systém regulace a dohledu nevyhovující a nedostatečný. Finanční krize poukázala na postupující fragmentaci trhů, jelikož byl dohled i regulace bankovního sektoru v kompetenci národních dohledových autorit, a také propojenost mezi solventností státu a jednotlivých bank v bankovním systému země. Bankovní unie je také nezbytnou součástí plánu na prohloubení hospodářské a měnové unie.

Samotná bankovní unie představuje třípilířovou strukturu, která je postavena na souboru jednotných pravidel. Mezi tento soubor pravidel patří směrnice CRD IV a nařízení CRR, které mimo jiné stanovují požadavky na kvalitu kapitálu a povinnost udržování kapitálové přiměřenosti ve výši 8 % rizikově vážených aktiv. Dále pak směrnice o systémech pojištění vkladů DGS, jež souvisí se třetím pilířem bankovní unie a směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank BRRD, jež souvisí s druhým pilířem bankovní unie.

Na základě doporučení z Larosièrovy zprávy byly vytvořeny Evropské orgány mikroobezřetnostní dohledu EBA, EIOPA a ESMA, jež dohlíží nad vybranými oblastmi finančního trhu, kontrolují, zda dochází k řádnému uplatňování evropského práva, posuzují slabá místa v legislativě a zaměřují se rovněž na systémová rizika. Na makroobezřetnostní úrovni dohledu byla zřízena Evropská rada pro systémová rizika, jež shromažďuje informace o evropských finančních trzích, analyzuje je a identifikuje systémová rizika.

Prvním pilířem bankovní unie je Jednotný mechanismus dohledu SSM. V listopadu 2014 převzala Evropská centrální banka dohled nad systémovými bankami v eurozóně. Nad ostatními bankami je dohled nadále v kompetenci národních regulátorů. Smyslem SSM je předpoklad, že jednotný dohled umožní včas

identifikovat potenciální hrozbu, která poté může být rychle, efektivně a adresně řešena v rámci druhého z pilířů bankovní unie.

Jednotný mechanismus pro řešení bankovních krizí SRM představuje druhý pilíř bankovní unie, jež plně funguje od začátku roku 2016. Prostřednictvím tohoto mechanismu je usilováno o přetržení vazeb mezi bankami a státy. V rámci SRM působí Výbor pro řešení bankovních krizí, který rozhoduje nad způsobem ozdravení banky a spravuje společný Fond pro řešení bankovní krize (SRF). Do SRF je přispíváno rizikově váženými příspěvky bank, v roce 2024 by měl být naplněn do výše 55 miliard eur. Všechny země Evropské unie zřídily národní fondy pro řešení krize, které během příštích osmi let naplní na 1 % krytých vkladů bank. Příspěvky zemí participujících v bankovní unii v národních fondech řešení krize budou postupně sdíleny ve stále větší míře, v roce 2024 budou plně. V mezidobí by případná rekapitalizace banky byla financována v rámci překlenovacího mechanismu financování v podobě úvěrové linky z národního fondu pro řešení krize, což odporuje cíli, s jakým byl tento mechanismus tvořen, tedy oslabení vazby mezi bankami a jednotlivými státy. Navíc existují četné domněnky, že 55 miliard eur není adekvátní částka pro rekapitalizaci bank v případě, že by povaha potenciální krize byla systémového charakteru.

V rámci třetího pilíře týkající se systémů pojištění vkladů nebyla dosud implementován jednotný systém pojištění vkladů pro všechny členské země bankovní unie. Směrnice DGS harmonizovala systémy pojištění vkladů pouze na národní úrovni, zkrátila dobu výplaty finanční náhrady na 7 dní, harmonizovala výši krytých vkladů na 100 000 eur na vkladatele a banku, stanovila, že příspěvky bank do systémů pojištění vkladů budou zohledňovat riziko bankovní instituce a stanovila také povinnost doplnění minimální výše ex-ante rezervy v národních systémech pojištění vkladů na 0,8 % krytých vkladů. V listopadu 2015 byl navržen Evropský systém pojištění vkladů (EDIS). V rámci EDIS bude zřízen společný fond pojištění vkladů, do kterého budou banky v členských zemích bankovní unie přispívat na základě své rizikovosti. EDIS bude implementován postupně ve třech fázích – fáze zajištění (2017-2019), fáze soupojištění (2020-2023) a fáze plného pojištění (od 2024). V jednotlivých fázích EDIS se bude míra sdílení příspěvků ve společném fondu postupně zvyšovat.

České republiky se zmíněná regulatorní opatření týkají pouze částečně, jelikož se neúčastní bankovní unie. České banky mají povinnost udržovat kapitálovou přiměřenost ve výši 8 % rizikově vážených aktiv v souladu se směrnicí CRD IV a nařízením CRR. Česká republika do své legislativy rovněž implementovala směrnici DGS o systémech pojištění vkladů a směrnicí BRRD o ozdravných postupech a řešení krize bank. Dále se českých bank týká povinnost odvádět rizikově vážené příspěvky do národního Fondu pro řešení krize a národního Fondu pojištění vkladů tak, aby do konce roku 2024 v těchto fondech byly nashromážděny stanovené cílové částky.

Následně byly identifikovány konkrétní změny v oblasti pojištění vkladů a řešení bankovních krizí v České republice. Nejdůležitější změnou je vznik instituce Garančního systému finančního trhu. Garanční systém vznikl v souvislosti s trans-

pozicí příslušných evropských legislativních předpisů a institucionálně zastřešuje Fond řešení krize (FŘK) a Fond pojištění vkladů (FPV). V kapitole je popsán metodický postup při stanovování rizikově vážených příspěvků do FŘK. Praktický výpočet nebyl možný z důvodu nedostupnosti dat potřebných k výpočtu. Příspěvky do FŘK v roce 2016 byly hrazeny bankami, stavebními spořitelny, družstevními záložnami a obchodníky s cennými papíry poprvé. Do konce roku 2024 bude tento fond disponovat příspěvky ve výši 1 % krytých vkladů v ČR, tedy zhruba 27 miliard Kč. Objem prostředků v FPV by měl v roce 2024 dosáhnout 0,8 % krytých vkladů u finančních institucí v ČR. Na základě dat z výroční zprávy FPV k 31. 12. 2015 bylo zjištěno, že tento požadavek český fond pojištění vkladů již nyní naplňuje.

Za účelem zodpovězení výzkumné otázky bylo na základě komparace aktuální a předešlé metodiky výpočtu příspěvků do Fondu pojištění vkladů identifikovány dopady změny této metodiky na výkonnost českých bank. Nová metodika byla aplikována na reálná data ČSOB a Air Bank za rok 2015 a srovnána s reálnou výší odvedených příspěvků odvedených v roce 2015.

Aktuální metodika výpočtu příspěvků do FPV se od předešlé liší způsobem stanovování výše příspěvků. Přechozí způsob stanovení příspěvků byl paušální, nová metodika příspěvek stanovuje na základě zohlednění rizikovosti instituce. Liší se také základ, ze kterého se příspěvky počítají. Předchozí metodika vychází z objemu pojištěných vkladů, aktuální metodika zohledňuje výši krytých vkladů instituce, tedy vklady nepřevyšující 100 000 eur na vkladatele a finanční instituci. Rozdílná je i frekvence odvodu příspěvků, nyní se příspěvky odvádějí na roční bázi, dříve byly odváděny čtvrtletně.

Bylo zjištěno, že rizikově vážené příspěvky obou bank do Fondu pojištění vkladů podle nové metodiky se oproti příspěvkům podle původní metodiky snížily, ovšem u Air Bank byl tento pokles ve srovnání s ČSOB menší. Zatížení Air Bank a bank, stavebních spořitelen nebo družstevních záložen, jež mají podobné zaměření vyšší, bude vyšší, než tomu bylo v rámci předchozí metodiky výpočtu příspěvků, a to na základě větší rizikovosti v porovnání s velkými bankami.

Rovněž u velkých univerzálních bank a bank, které se zaměřují na korporátní klientelu, může dokonce dojít ke snížení celkově odváděných příspěvků, a to z důvodu změny základny, ze které se příspěvky počítají. Základ pro výpočet příspěvků je totiž nižší pro banky univerzální, jež mají i podstatný podíl korporátní klientely. Pro retailově zaměřené banky, stavební spořitelny a družstevní záložny bude situace méně příznivá, jelikož mají vyšší podíl krytých vkladů na pojištěných vkladech.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že se nová metodika více dotkne menších institucí, které se zaměřují na drobnou klientelu. Tyto finanční instituce jsou na základě nové metodiky znevýhodněny nejen základnou pro výpočet, ale jeví se i jako rizikovější. Je rovněž otázkou, zda jsou parametry pro stanovení individuální rizikovosti instituce vhodně nastaveny.

Na závěr byly kvantifikovány ušlé výnosy z kapitálu vzniklé v důsledku udržování kapitálové přiměřenosti ve sledovaných bankách. Bylo zjištěno, že podíl ušlých výnosů vůči zisku vykázanému k 31. 12. 2015 u obou variant i obou bank je

poměrně nevýznamný, ačkoli u Air Bank je tento podíl měřený vůči zisku přibližně o 1% vyšší oproti ČSOB. Vypočtené hodnoty však představují minimální výši dopadu na rentabilitu kapitálu, jelikož zvolené investiční příležitosti nesly pouze minimální míru výnosnosti. Pokud by byly zvoleny rizikovější, respektive výnosnější varianty, podíl ušlých výnosů na zisku by samozřejmě vzrostl.

Ačkoliv byl zjištěn negativní dopad na rentabilitu banky, tento stav nemusí být nutně trvalý. Pro její klienty, akcionáře, věřitele i pro ratingové agentury je udržování kapitálové přiměřenosti znamením větší jistoty, důvěry a v neposlední řadě stability. Větší stabilita bude vítána z pohledu věřitelů a akcionářů banky v souvislosti s principem bail-in zakotveném v rámci druhého pilíře bankovní unie. V důsledku pozitivních reakcí tak může dojít ke zlepšení investiční pozice banky.

Výkonnost banky však také závisí na míře její kapitalizace. Vyšší míra držení kapitálu u méně kapitalizovaných bank má za následek zvýšení výkonnosti, právě naopak je tomu u vysoce kapitalizovaných bank. Dopad držby kapitálu v rámci kapitálové přiměřenosti není pro všechny banky jednotný, což je patrné i z provedené kvantifikace v 7. kapitole. Banky se rovněž ušlé výnosy z kapitálu snaží vykompenzovat zvýšenými výnosy například prostřednictvím vyšších poplatků, provizí, úrokových měr za poskytnuté úvěry nebo nižším úročením vkladů.

10 Literatura

- BEJU, D.-G., FĂT, C.M. *The banking union – a new challenge for European union. In: REVISTA ACADEMIEI FORȚELOR TERESTRE* [online]. 2016 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=4fcd17c4-b1bd-4e35-90bc-940c3e2c4633%40sessionmgr105&hid=120>
- BELKE, A., DOBRZAŃSKA, A., GROS, D., SMAGA, P. *Why should non-euro zone country join banking union?* [online]. 2016 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/publications/when-should-non-euro-country-join-banking-union>
- BREMUS, F. A LAMBERT, C. *Banking Union and Bank Regulation: Banking Sector Stability in Europe.* [online]. 2014 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=4fcd17c4-b1bd-4e35-90bc-940c3e2c4633%40sessionmgr105&hid=120>
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Časté otázky a odpovědi – směrnice Capital Requirements Directive (CRD IV) a nařízení Capital Requirements Regulation (CRR).* [online]. 2014 [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/caste_otazky_a_odpovedi_smernice.html#10
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Databáze časových řad ARAD. Pojištěné a kryté vklady.* [online]. 2016 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=3&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=47793&p_uka=1%2C2&p_strid=BAL&p_od=201601&p_do=201606&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Evropská rada pro systémová rizika.* [online]. 2015 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivita/esrb.html
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Fixing úrokových sazeb na mezibankovním trhu depozit - PRI-BOR* [online]. 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/penezni_trh/pribor/denni.jsp?date=31.12.2015
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Příspěvky do fondu pojištění vkladů garančního systému finančního trhu.* [online]. 2016 b) [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/banky_a_zalozny/download/prispevky_do_fpv.pdf
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Přístup ČNB ke stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů. In: metodické a výkladové materiály.* [online]. 2016 d) [cit. 2016-11-26]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/banky_a_zalozny/metodiky_vyklady.html

- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Sdělení o přístupu ČNB k implementaci ukazatele krytí likvidity*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/banky_a_z_alozny/sdeleni_o_pristupu_cnb_k_implementaci_ukazatele_kryti_likvidity.html
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Stanovení příspěvku do mechanismu pro financování řešení krize*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/reseni_krize_FT/reseni_krize_FT_stanoveni_prispevku/
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Úřední sdělení České národní banky ze dne 26. ledna 2016 ke způsobu výpočtu rizikových vah pro účely stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů*. [online]. 2016 c) [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2016/download/vestnik_2016_02_20216560.pdf
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Úřední sdělení ze dne 22. února 2016, kterým se stanovuje roční cílová úroveň příspěvků do Fondu pro řešení krize pro rok 2016*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2016/download/vestnik_2016_03_20316190.pdf
- DE LAROSIÈRE, JACQUES A KOL. *Zpráva o finančním dohledu v EU*. [online]. 2009 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf
- DĚDEK, OLDŘICH. *Bankovní unie*. In: Zavedení eura v České republice. [online]. 2016 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/bankovni-unie>
- EUROPEAN BANKING AUTHORITY. *Governance structure*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/about-us/organisation>
- EUROPEAN BANKING AUTHORITY. *Guidelines on methods for calculating contributions to deposit guarantee schemes*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1199246/EBA-GL-2015-10_GL+on+Calculation+of+Contributions+DGS_CS.pdf/0e783ad9-8208-4521-8ab7-71c9c5978660/
- EUROPEAN BANKING AUTHORITY. *Missions and tasks*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/about-us/missions-and-tasks>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *Aggregate report on the comprehensive assessment*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/aggregatereportonthecomprehensiveassessment-textsum201410.en.pdf?7e232769b9508e18b653e6dffa1b1f8e>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *List of supervised entities*. [online]. 2016 [cit. 2016-10-11]. Dostupné z:

- https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/list_of_supervised_entities_20160531en.pdf?496fcf1d1a3add48ded49e7db0e9f3e6
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *Organisation & Governance – Supervisory Board*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-13] Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/organisation/whoiswho/supervisoryboard/html/index.en.html>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *Results of the 2014 comprehensive assessment*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/comprehensive/2014/html/index.en.html>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *Supervisory practices - Tasks*. [online]. 2016 a) [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/tasks/html/index.en.html>
- EUROPEAN CENTRAL BANK. *What makes a bank significant?* [online]. 2016 [cit. 2016-10-11] Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/list/criteria/html/index.en.html>
- EUROPEAN COMMISSION. *Banking Union: restoring financial stability in the Eurozone*. [online]. 2015 a) [cit. 2016-10-09] Dostupné z: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/banking-union/index_en.htm
- EUROPEAN COUNCIL, COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Single resolution fund: Construction over 8 years*. [online]. 2016 a) [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/infographics/infographics-srf/>
- EUROPEAN INSURANCE AND OCCUPATIONAL PENSIONS AUTHORITY. *Missions and tasks*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <https://eiopa.europa.eu/about-eiopa/missions-and-tasks>
- EUROPEAN SECURITIES AND MARKET AUTHORITY. *About ESMA - Who we are*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <https://www.esma.europa.eu/about-esma/who-we-are>
- EUROPEAN SYSTEMIC RISK BOARD. *Mission & Establishment*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <https://www.esrb.europa.eu/about/background/html/index.en.html>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU)*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0001:0337:cs:PDF>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/61 ze dne 10. října 2014, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, pokud jde o požadavek na úvěrové instituce týkající se krytí likvidi-*

- ty. [online]. 2015 [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=OJ:JOL_2015_011_R_0001&from=EN
- EVROPSKÁ KOMISE. *Nařízení komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/62 ze dne 10. října 2014, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, pokud jde o pákový poměr.* [online]. 2015 [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0062&from=CS>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Dokončení bankovní unie.* [online]. 2015 [cit. 2016-10-09] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0587>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Sdělení Komise Evropskému Parlamentu a Radě: Plán ustavení bankovní unie.* [online]. 2012 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0510:FIN:CS:HTML>
- EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Bankovní unie.* [online]. 2016 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/banking-union/>
- EVROPSKÝ ORGÁN PRO BANKOVNICTVÍ. *Obecné pokyny ke zveřejňování údajů o zatížených a nezatížených aktivech.* [online]. 2014 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: [HTTPS://WWW.EBA.EUROPA.EU/DOCUMENTS/10180/901172/EBA_2014_0093000_0_CS_COR.PDF/3AB72FE4-F076-4EA5-A90B-73B222EF241E](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/901172/EBA_2014_0093000_0_CS_COR.PDF/3AB72FE4-F076-4EA5-A90B-73B222EF241E)
- GARANČNÍ SYSTÉM FINANČNÍHO TRHU. *kde je pojištěno? – seznam účastníků pojištění pohledávek z vkladů u garančního systému.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. <https://www.garancnisystem.cz/kde-je-pojisteno/>
- GARANČNÍ SYSTÉM FINANČNÍHO TRHU. *O fondu pro řešení krize.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.garancnisystem.cz/reseni-krize/>
- GARANČNÍ SYSTÉM FINANČNÍHO TRHU. *Pojištění vkladů – platby příspěvků.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. <https://www.garancnisystem.cz/pro-banky-0/>
- GARANČNÍ SYSTÉM FINANČNÍHO TRHU. *Výroční zpráva Fondu pojištění vkladů za rok 2015.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20] Dostupné z: <https://www.garancnisystem.cz/public/media/vyrocní-zprava-2015.pdf>
- GOODHAART, CH., SCHOENMAKER, D. *Fiscal Burden Sharing in Cross-Border Banking Crises.* In: *International Journal of Central Banking.* [online]. 2009 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.ijcb.org/journal/ijcb09q1a5.htm>
- GRAUWE, PAUL DE. *Economics of monetary union.* 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-968444-1.
- KADLECOVÁ, RENÁTA. *Minimalizujeme případné dopady bankovních krachů.* In: *investujeme.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-11-19] Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/renata-kadlecova-minimalizujeme-pripadne-dopady-bankovnich-krachu/>

- KOMÁRKOVÁ Z., RUSNÁK M., HEJLOVÁ H. *Vztah likviditního a úvěrového rizika v zátěžových testech likvidity. In: Zpráva o finanční stabilitě 2015/2016.* [online]. 2015 [cit. 2016-11-03]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2015-2016/fs_2015-2016_clanek_ii.pdf
- MONTANARO, ELISABETTA. *The process towards centralisation of the European financial supervisory architecture: the case of the banking union. In: PSL Quarterly Review.* [online]. 2016 [cit. 2016-12-24]. Dostupné z: <http://ojs.uniroma1.it/index.php/PSLQuarterlyReview/article/view/13696>
- NGUYEN H., TRAN V. T., LIN C.-T. *Liquidity creation, regulatory capital and bank profitability.* [online]. 2016 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521916301454?>
- SCHOENMAKER, DIRK. *Firmer Foundations for a stronger european banking union.* [online]. 2015 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: http://bruegel.org/wp-content/uploads/2015/11/WP-2015_132.pdf
- SCHOENMAKER, DIRK. *The financial trilemma.* In: Elsevier. [online]. 2011 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: http://personal.vu.nl/d.schoenmaker/Financal_Trilemma.pdf
- TOMŠÍK, VLADIMÍR. *Dlouhodobá stabilita bankovního sektoru je nutná.* In: Bankovníctví. [online]. 2015 a) [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2015/cl_15_150423_tomsik_bankovnictvi.html
- TOMŠÍK, VLADIMÍR. *Makroobezřetnostní politika: Jeden z důvodů změn modelu fungování finančního trhu? Konference „Rozvoj a inovace finančních produktů – Změna modelu fungování finančního trhu“.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20160210_vse.pdf
- TOMŠÍK, VLADIMÍR. *Změny v regulaci bankovního sektoru. Konference „Rozvoj a inovace finančních produktů“.* [online]. 2015 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20150128_vse.pdf
- URBAN, RADEK. *Recovery and resolution a Fond pro řešení krize.* In: Výroční schůze A.C.I. – Český Forex Club. [online]. 2015 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/urban_20151010_forexclub.pdf

Vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. [online]. 2014 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-163>

Výnos desetiletého státního dluhopisu (maastrichtské kritérium) - ekonomika ČNB. [online]. 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/vynos-desetileteho-statniho-dluhopisu-maastrichtske-kriterium/>

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. [online]. 1992 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21>

Zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. [online]. 2015 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-374>

Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o dáních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. 1995 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-87>

Přílohy

A Vzorce a postupy pro stanovení Individuálního rizikového skóre

1) Pákový poměr

$$\frac{\textit{kapitál Tier1}}{\textit{celková aktiva}} * 100$$

Vzorec pro výpočet pákového poměru je pouze dočasný. Jmenovatel bude nahrazen údajem „celkové expozice“ podle nařízení Evropské komise 2015/62.

2) Kapitálový poměr CET1

$$\frac{\textit{kmenový kapitál Tier1}}{\textit{rizikově vážená aktiva}} * 100$$

Rizikově vážená aktiva představují objem rizikové expozice, jak je definován v nařízení č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky. To objem rizikové expozice definuje jako součet:

- objem rizikově vážených expozice pro úvěrové riziko a riziko rozmělnění pro všechny obchodní činnosti s výjimkou objemů rizikově vážených expozic z transakcí v obchodní portfoliu;
- kapitálových požadavků pro transakce do obchodního portfolia k pozičnímu riziku;
- kapitálových požadavků k měnovému, vypořádacímu a komoditnímu riziku;
- kapitálových požadavků k riziku úvěrových úprav v ocenění OTC derivátových nástrojů;
- kapitálových požadavků k operačnímu riziku a
- objemů rizikově vážených expozic pro riziko protistrany vyplývajících z transakcí v obchodním portfoliu pro kontrakty a úvěrové deriváty, repo obchody, půjčky a výpůjčky cenných papírů nebo komodit, maržové obchody s cennými papíry a komoditami a transakce s delší dobou vypořádání.

3) Ukazatel krytí likvidity

$$\frac{\textit{kvalitní likvidní aktiva}}{\textit{čistý odliv zdrojů za 30 dní}} * 100$$

Jak je uvedeno v nařízení 575/2013, instituce drží likvidní aktiva, přičemž součet hodnot těchto aktiv pokrývá odtok likvidity minus přítok likvidity za krizových podmínek tak, aby bylo zajištěno, že instituce udržují dostatečné likviditní rezervy pro překonání krizových podmínek po dobu třiceti dní. V krizové situaci tak mo-

hou instituce použít svá likvidní aktiva na krytí svého čistého odtoku likvidity. Podrobnější požadavky na stanovení výše likvidních aktiv jsou stanoveny v nařízení Komise 2015/61. To stanoví následující podmínky, aby aktiva mohla být považována za likvidní.

- Aktiva nesmí být žádným způsobem zatížena, nesmí tedy podléhat právnímu, smluvnímu, regulačnímu nebo jinému omezení.
- Aktiva nesmí být emitována úvěrovou institucí, jejím mateřským ani dceřiným podnikem ani jinou úzce propojenou sekuritizační jednotkou. Nesmí být emitována jinou úvěrovou institucí, pokud emitent není subjektem veřejného sektoru, investičním podnikem, zajišťovnou, pojišťovnou a (smíšenou) finanční holdingovou společností.
- Hodnotu aktiv musí být možné určit na základě veřejně přístupných a snadno dostupných tržních cen. Pokud tržní ceny nejsou k dispozici, musí být hodnota aktiv určena vzorcem s použitím veřejně dostupných vstupů.
- Aktiva musí být kótována na uznané burze nebo být obchodovatelná v přímém prodeji nebo prostřednictvím repo obchodu. Aktiva mohou být považována za likvidní pouze tehdy, pokud v daném obchodním místě je poskytován aktivní a rozsáhlý trh pro přímý prodej aktiv.

4) Podíl nevýkonných pohledávek

$$\frac{\text{pohledávky se selháním}}{\text{celkové úvěrové pohledávky}} * 100$$

Prozatím se v čitateli používá pohledávek se selháním. Od roku 2016 probíhá sběr údajů o nevýkonných pohledávkách (NPL), od příštího roku se tedy předpokládá využití podílu nevýkonných pohledávek a celkových úvěrových pohledávek. V rámci datového souboru FIKIFE90 uvádí ČNB definici nevýkonných expozic. Nevýkonné expozice jsou expozice, které splňují alespoň jedno z kritérií:

- jedná se o podstatnou expozici, která je po splatnosti více jak 90 dní;
- dlužník je vyhodnocen vykazující osobou jako klient, který pravděpodobně nebude schopen zaplatit všechny své závazky bez realizace kolaterálu, přičemž se nebere ohled na existenci expozice po splatnosti nebo počtu dnů po splatnosti.

5) Podíl rizikově vážených aktiv

$$\frac{\text{rizikově vážená aktiva}}{\text{celková aktiva}} * 100$$

Definice rizikových aktiv je totožná s definicí uvedenou pro ukazatel kapitálového poměru CET1 na základě nařízení č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky.

6) Rentabilita aktiv

$$\frac{\text{čistý zisk}}{\text{celková aktiva}} * 100$$

7) Podíl nezatížených aktiv vůči krytým pohledávkám z vkladů

$$\frac{\text{nezatížená aktiva}}{\text{kryté pohledávky z vkladů}} * 100$$

Definici zatížených aktiv stanovuje Evropský orgán pro bankovníctví v Obecných pokynech k uveřejňování údajů o zatížených a nezatížených aktivech (2014). Podle těchto pokynů jsou zatíženými aktivy taková aktiva, jež byla dána do zástavy nebo která podléhají ujednání o zajištění, kolaterálu nebo o úvěrovém posílení rozvahových či podrozvahových transakcí. Zatížené jsou následující typy smluv:

- zajištěné finanční transakce, včetně smluv a dohod o repo obchodech, zápůjčkách cenných papírů nebo jiných formách zápůjček;
- dohody o kolaterálech;
- kolateralizované finanční záruky;
- kolaterály v zúčtovacích systémech, u protistran a jiných institucí infrastruktury jako podmínka pro přístup ke službám;
- přísliby od centrálních bank;
- podkladová aktiva ze sekuritizačních struktur;
- aktiva použitá v krycím portfoliu pro emise krytých dluhopisů.

Kryté pohledávky z vkladů jsou na základě celkového poměru krytých a pojištěných vkladů v bankovním sektoru dle statistiky ČNB stanoveny pomocí koeficientu 0,59. Tyto údaje byly získány z databáze České národní banky ARAD.

Ostatní údaje pro výpočet Individuálního rizikového skóre byly převzaty a dopočítány z výročních zpráv ČSOB a Air Bank k 31.12.2015 a čtvrtletně předkládaných výkazů těchto bank České národní bance v průběhu roku 2015. Tato informační povinnost pro banky vyplývá z vyhlášky ČNB 163/2014.